

17.4.2024

A9-0085/ 001-001

GROZĪJUMI 001-001

iesniegusi Ārlietu komiteja un Budžeta komiteja

Ziņojums

Tonino Picula, Karlo Ressler

A9-0085/2024

Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisma izveidošana

Regulas priekšlikums (COM(2023)0692 – C9-0408/2023 – 2023/0397(COD))

Grozījums Nr. 1

EIROPAS PARLAMENTA GROZĪJUMI*

Komisijas priekšlikumā

2023/0397 (COD)

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULAI,

ar ko izveido Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 212. pantu un 322. panta

* Grozījumi: jaunais vai grozītais teksts ir norādīts treknā slīprakstā; svītrojumi ir apzīmēti ar simbolu **■**.

1. punktu,
ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,
ņemot vērā Revīzijas palātas atzinumu,
ņemot vērā Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas kopīgo deklarāciju par Ukrainas mehānisma ārkārtas raksturu,
saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru,
tā kā:

- (-1) *Savienība ir dibināta, pamatojoties uz tādām vērtībām kā demokrātija, tiesiskums un cilvēktiesību ievērošana, kas ir daļa no Kopenhāgenas kritērijiem, kuri ir galvenais kritēriju kopums dalībai ES.***
- (-1a) *Paplašināšanās procesa pamatā ir noteikti kritēriji, kā arī taisnīgi un stingri nosacījumi. Katrs labuma guvējs būtu jānovērtē, pamatojoties uz tā nopelniem. Lai paplašināšanās izredzes kļūtu par realitāti, joprojām būtiska ir stingra apņemšanās ievērot principu “pamatjautājumi vispirms”. Pieeja “pamatjautājumi vispirms” tiesiskumu un pamattiesības saista ar divām citām izšķiroši svarīgām pievienošanās procesa jomām: ekonomikas pārvaldību, kur pastiprināts uzsvars uz ekonomikas attīstību un uzlabotu konkurētspēju, kā arī demokrātisku iestāžu stiprināšanu un valsts pārvaldes reformu. Virzība uz pievienošanos ir atkarīga no tā, kā katrs pieteikuma iesniedzējs ievēro Savienības vērtības, un no tā spējas veikt un īstenot vajadzīgās reformas, lai pielāgotu savu politisko, institucionālo, tiesisko, administratīvo un ekonomisko sistēmu Savienības noteikumiem, standartiem, politikas nostādņēm un praksēm, vienlaikus veicinot labas kaimiņattiecības.***
- (-1b) *Paplašināšanās politikai attiecībā uz Rietumbalkāniem ir ģeostratēģiska nozīme drošības, miera un stabilitātes nodrošināšanā, ņemot vērā dinamiskās pārmaiņas starptautiskajā vidē, jo īpaši saistībā ar Krievijas agresijas karu pret Ukrainu, kas paplašināšanās procesam ir devis jaunu nozīmi un impulsu. Tomēr Rietumbalkānu valstu virzībai uz dalību ES jābūt stingri balstītai uz taustāmu un konkrētu progresu reformu jomā. Lai nodrošinātu sekmīgu paplašināšanos, vajadzīga patiesa politiskā griba gan ES dalībvalstīs, gan paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs. Divdesmit gadus pēc Saloniku samita Rietumbalkānu valstis atrodas dažādos pievienošanās procesa posmos ar atšķirīgu dinamiku sarunu sadaļu izpildē.***
- (-1c) *Pirmspievienošanās palīdzības instruments (IPA) ir galvenais finanšu mehānisms, ko izmanto pievienošanās sarunvalstu sagatavošanai to turpmākai līdzdalībai Savienībā.***
- (1) *Savienības un Rietumbalkānu valstu kopīgajās interesēs ir veicināt centienus reformēt Rietumbalkānu valstu politiskās, juridiskās un ekonomiskās sistēmas saistībā ar nākotnē iespējamo šo valstu iestāšanos Savienībā. Iespējai kļūt par Savienības dalībvalsti piemīt spēcīga transformējoša ietekme, un tā rada pozitīvas izmaiņas demokrātijā, politikā, ekonomikā un sabiedrībā.***
- (2) *Ir jāstrādā pie tā, lai pēc iespējas drīzāk pieņemtu un īstenotu ES acquis, kā arī lai jau pirms pievienošanās nodrošinātu dažas no priekšrocībām, ko sniedz dalība Savienībā. Līdztekus pārejai uz demokrātiju un pamattiesību un vērtību ievērošanai šo ieguvumu centrā ir ekonomikas konverģence. Pašlaik Rietumbalkānu konverģence, izteikta kā IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas līmeņa, joprojām ir maza — 30–50 % no Savienības vidējā rādītāja —, un tā neaug pietiekami ātri.***
- (3) *Lai samazinātu šo atšķirību, Eiropas Komisija pieņēma paziņojumu par izaugsmes plānu Rietumbalkāniem, kas balstīts uz četriem pīlāriem: a) palielināt Rietumbalkānu***

integrāciju ES vienotajā tirgū; b) pilnīgi īstenojot pašreizējo kopējā reģionālā tirgus rīcības plānu, pastiprināt reģionālo ekonomisko integrāciju, balstoties uz ES noteikumiem un standartiem; c) padziļināt reformas, kuru mērķis ir paātrināt **iekļaujošu un ilgtspējīgu attīstību** reģionā, veicināt **ekonomikas izaugsmi, kuras pamatā ir zaļā un digitālā pārkārtošanās, un** ekonomikas konverģenci un stiprināt stabilitāti reģionā; un d) izveidot jaunu finansēšanas instrumentu — Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu.

- (4) Lai īstenotu minēto izaugsmes plānu, ir vajadzīgs lielāks finansējums, ko piešķir no īpaša, jauna finansēšanas instrumenta — Reformu un izaugsmes mehānisma —, lai palīdzētu reģionam īstenot **reformas iekļaujošas un ilgtspējīgas attīstības nolūkā, veicinot stabilu ieguldījumu vidi**, reģionālo integrāciju un kopēju reģionālo tirgu.
- (5) Lai sasniegtu šos mērķus **un turklāt samazinātu stratēģisko atkarību**, īpašs uzsvars investīciju jomu ziņā būtu jāliek uz tām nozarēm, kas, visticamāk, būs sociālās un ekonomiskās attīstības un ekonomikas dekarbonizācijas galvenās **virzītājas**, proti, **mikrouzņēmumi, mazie un vidējie uzņēmumi (MMVU), veselība**, savienotība, arī transports, enerģētika, zaļā un digitālā pārkārtošanās, **pētniecība un inovācija**, izglītība un prasmju pilnveide, **īpašu uzmanību pievēršot jauniešiem, un ieguldījumi cilvēkkapitālā**.
- (6) Būtiska nozīme Rietumbalkānu partneru un ES **dalībvalstu (īpaši attiecībā uz tām valstīm, kurām ir kopīga robeža)** savstarpējās savienotības uzlabošanā ir **ilgtspējīgai** transporta infrastruktūrai. Tai vajadzētu palīdzēt integrēt šo reģionu Savienībā. Komisija priekšlikumā par Eiropas transporta tīkla (*TEN-T*) satvara pārskatīšanu iekļāva jaunu koridoru, kas šķērso Rietumbalkānu reģionu (Rietumu–Vidusjūras austrumu koridors). Finansējot transporta infrastruktūru šajā reģionā, būtu jāatsaucas uz TEN-T, **jo īpaši attiecībā uz infrastruktūras objektiem, kas jau pastāv vai ko sāks izbūvēt, lai pirms jaunu projektu sākšanas pabeigtu pašreizējos. Prioritāte būtu jāpiešķir videi draudzīgiem transporta veidiem, piemēram, dzelzceļam, kā arī transporta dekarbonizācijai**.
- (7) Mehānismam būtu jāatbalsta tādas investīcijas un reformas, kas palīdz labuma guvējiem digitalizēt ekonomiku un sabiedrību saskaņā ar ES redzējumu 2030. gadam, kurš izklāstīts Komisijas paziņojumā “Digitālais kompass līdz 2030. gadam — Eiropas ceļam digitālajā gadu desmitā”¹, **veicinot iekļaujošu digitālo ekonomiku, no kuras ieguvēji ir visi iedzīvotāji. Mehānismam** būtu jācenšas palīdzēt **sasniegt vispārīgos mērķus un digitalizācijas mērķrādītājus, kas attiecas uz Savienību, un prioritāte jāpiešķir investīcijām, kas ne vien veicina digitālo pārkārtošanos, bet arī nodrošina, ka šie centieni balstās uz drošības, noturības un integritātes principiem**. Kā Komisija norādījusi 2023. gada 15. jūnija paziņojumā², 5G kiberdrošības rīkkopai vajadzētu kalpot par atsauci, pēc kuras būtu jāvadās, piešķirot ES finansējumu, lai nodrošinātu reģiona digitālās infrastruktūras **projektu** drošību, noturību un integritātes aizsardzību.
- (8) Savienības atbalstam, kas sniegts no mehānisma, **vajadzētu pastiprināt, nevis** aizstāt divpusējo un reģionālo atbalstu, kas tiek sniegts saskaņā ar Eiropas Parlamenta un

¹ COM(2021) 118 final.

² “5G kiberdrošības rīkkopas ieviešana”, C(2023) 4049 final.

Padomes Regulu (ES) 2021/1529¹ un ir vērsts uz labuma guvēju sagatavošanu dalībai Savienībā, **vienlaikus cik vien iespējams izmantojot pastāvošos mehānismus un struktūras un maksimāli palielinot sinerģiju. Pirmspievienošanās palīdzības instruments (IPA) joprojām ir galvenais finanšu mehānisms uz nopelniem un nosacījumu izpildi balstīts pirmspievienošanās palīdzības sniegšanai.** Pieejai būtu jābalstās uz pastāvošo paplašināšanās metodiku, jo īpaši 2020. gada pārskatīto metodiku² un tā paša gada Ekonomikas un investīciju plānu³.

- (9) Atbalsts no mehānisma būtu jāsniedz, lai tiktu sasniegti vispārīgie un konkrētie mērķi, un tas būtu jāpiešķir, pamatojoties uz noteiktiem **objektīviem** kritērijiem, **lai nepieļautu neatbilstīgu izmantošanu politiskiem mērķiem**, un atbilstoši skaidriem maksājuma nosacījumiem, **kas balstīti uz galveno atskaites punktu sasniegšanu un mērķrādītāju un nosacījumu izpildi.** Mehānisma vispārīgajiem mērķiem vajadzētu būt šādiem: paātrināt reģionālo ekonomisko integrāciju, **sociālo un teritoriālo kohēziju un noturību**, pakāpenisku integrāciju Savienības vienotajā tirgū, Rietumbalkānu ekonomiku **augšupejošu** sociālekonomisko konvergenci un saskaņošanu ar Savienības **vērtībām**, tiesību aktiem, noteikumiem, standartiem, politiku un praksi ceļā uz iestāšanos Savienībā. Mehānismam būtu arī jāpalīdz paātrināt reformas, kas saistītas ar paplašināšanās procesa pamatjautājumiem, **kas noteikti Kopenhāgenas kritērijos**, ieskaitot tiesiskumu, **demokrātiju, tiesu iestāžu neatkarību, cilvēktiesības, pamattiesības**, publisko iepirkumu un valsts atbalsta kontroli, publisko finanšu pārvaldību, **nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, nodokļu apiešanu, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, krāpšanu nodokļu jomā, cīņu pret visu veidu korupciju un organizēto noziedzību, dezinformācijas apkarošanu, kā arī reģiona zaļo pārkārtošanos uz klimatneitralitāti līdz 2050. gadam, klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanas pasākumus un vides un bioloģiskās daudzveidības aizsardzību, un jāpalīdz veicināt labas kaimiņattiecības un strīdu izšķiršanu Rietumbalkānos.** Šie mērķi būtu jāīsteno tā, lai progress viena mērķa sasniegšanā veicinātu arī citu šo mērķu sasniegšanu, **un regulāri uzraugot mainīgos sociālos un ekonomiskos apstākļus Rietumbalkānu valstīs. No mehānisma sniegtajam atbalstam būtu arī jāveicina mērķsadarbība un partnerības attīstības iniciatīvas ar Eiropas kolēģiem nolūkā uzlabot speciālās zināšanas un spējas Rietumbalkānos.**
- (10) Mehānismam būtu **jāievēro papildu** atbalsts, ko sniedz no citām Savienības programmām un pastāvošajiem paplašināšanās atbalsta instrumentiem. **Komisijai būtu jānovērš** šīs regulas ietvaros sniegtās palīdzības dublēšanās ar citu palīdzību, ko sniegusi Savienība, dalībvalstis, trešās valstis, daudzpusējas un reģionālas organizācijas un struktūras.
- (11) Mehānismam būtu jānodrošina saskaņotība ar Savienības ārējās darbības vispārīgajiem mērķiem, kas noteikti Līguma par Eiropas Savienību 21. pantā, tostarp jānodrošina pamattiesību ievērošana, kas paredzēta ES Pamattiesību hartā, un jāatbalsta šie mērķi. Tas jo īpaši nodrošinās cilvēktiesību — **tai skaitā visu minoritāšu, arī etnisko un reliģisko minoritāšu, LGBTI kopienas un pie citām neaizsargātām grupām piederību**

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1529 (2021. gada 15. septembris), ar ko izveido Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (IPA III) (OV L 330, 20.9.2021., 1. lpp., *ELI*: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj>).

² COM (2022) 57 final.

³ COM(2020) 641 final.

cilvēku tiesību — aizsardzību un veicināšanu, *demokrātiju* un tiesiskumu, *kam ir būtiska nozīme pievienošanās Eiropas Savienībai procesā.*

- (11a) *Īpašs uzsvars mehānismam būtu jāliek uz vietējiem maziem un vidējiem uzņēmumiem, lai nodrošinātu, ka ilgtspējīga attīstība ir tieši saistīta ar vietējiem uzņēmumiem un uzņēmējiem.*
- (11b) *Šis mehānisms neatbalsta to labuma guvēju darbības vai pasākumus, kuri rīkojas pretrunā mērķiem stiprināt reģionālo drošību un stabilitāti.*
- (12) Mehānisma ietvaros veiktajām darbībām būtu *jāatbilst visaugstākajiem standartiem klimata un vides jomā un jāveicina virzība uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem, un jāpalīdz sasniegt nacionāli noteiktos devumus saskaņā ar Parīzes nolīgumu un ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām atbilstīgi saistībām, kas noteiktas nacionālajos enerģētikas un klimata plānos, ANO Konvencijai par bioloģisko daudzveidību un ANO Konvencijai par cīņu pret pārtuksnešošanu, un tām nevajadzētu veicināt vides degradāciju vai radīt kaitējumu videi vai klimatam. Konkrētāk, mehānisma satvarā piešķirtajam finansējumam būtu jāsaņem ar ilgtermiņa mērķi samazināt globālo vidējo temperatūru un mērķi uzlabot spēju veikt klimata pārmaiņu mazināšanas darbības un spēju pielāgoties klimata pārmaiņu negatīvajai ietekmei, veicināt klimatnoturību un atbalsēt bioloģisko daudzveidību, saglabāšanu, aprītes ekonomiku, ilgtspējīgu ūdens resursu apsaimniekošanu un nulles piesārņojuma līmeņa sasniegšanu.* Mehānisma finansētajiem pasākumiem būtu jāatbilst labuma guvēju nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem, to nacionāli noteiktajam devumam un vērienīgajam mērķim līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti. Mehānismam būtu jāveicina klimata pārmaiņu mazināšanas rīcība un spējas pielāgoties klimata pārmaiņu negatīvajai ietekmei un būtu jāstiprina klimatnoturība.
- (13) Šīs regulas īstenošanā būtu jāievēro līdztiesības, *iekļautības, taisnīguma* un nediskriminācijas principi, kas sīkāk aprakstīti līdztiesības savienības stratēģijās, *kā arī UNESCO Deklarācijā par kultūru daudzveidību un Eiropas Komisijas pret rasismu un neiecietību ziņojumos.* Tai būtu jāveicina *un jāvirza* dzimumu līdztiesība *un integrēta pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai, jānodrošina sieviešu jēgpilna līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesos* un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana sievietēm un meitenēm un jātiecas aizsargāt un veicināt sieviešu un meiteņu tiesības, *kā arī novērst un apkarot vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē* saskaņā ar ES dzimumu līdztiesības rīcības plāniem un attiecīgajiem Padomes secinājumiem un starptautiskajām konvencijām. *Turklāt regula būtu jāsteno, pilnībā ievērojot Eiropas sociālo tiesību pīlāru, arī attiecībā uz bērnu aizsardzības un aprūpes sistēmu un darba tiesībām.* Mehānisma īstenošanai būtu jāatbilst ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām *un tās protokolam, ko ratificējusi ES un tās dalībvalstis,* un tā investīcijās un tehniskajā palīdzībā *tādās jomās kā mājokļi, transports un publiskā telpa — arī publiskā infrastruktūra pilsētu un lauku teritorijās* — būtu jānodrošina piekļūstamība *saskaņā ar Direktīvu (ES) 2019/882. Pasākumiem būtu jāatbalsta personu ar invaliditāti tiesības dzīvot neatkarīgi un tikt iekļautiem, kas panākams, paātrinot pāreju no aprūpes iestādēm uz kopienā balsētu atbalstu un neatkarīgu dzīvi.*
- (14) Ar šo regulu būtu *jāpalīdz īstenot zaļo programmu* Rietumbalkāniem **■**, pastiprinot vides aizsardzību, *arī dabas un vides atjaunošanu,* palīdzot mazināt klimata pārmaiņas un palielināt klimatnoturību un paātrinot pāreju uz mazoglekļa ekonomiku.
- (14a) *Šai regulai būtu jāveicina Eiropas rīcības kodekss attiecībā uz partnerību un daudzlīmeņu pārvaldības princips, lai palīdzētu labuma guvējiem sagatavoties*

turpmākai Eiropas strukturālo un investīciju fondu īstenošanai.

- (15) Atspoguļojot Eiropas zaļo kursu, kas ir Eiropas ilgtspējīgas izaugsmes stratēģija, un to, cik svarīgi ir virzīties uz klimata un biodaudzveidības mērķiem saskaņā ar iestāžu nolīgumā ietvertajām saistībām, mehānismam būtu jāpalīdz sasniegt kopējais mērķis — 30 % Savienības budžeta izdevumu atvēlēt klimata mērķu atbalstam un 7,5 % 2024. gadā un 10 % 2026. un 2027. gadā atvēlēt biodaudzveidības mērķiem. Vismaz 37 % no neatmaksājamā finansiālā atbalsta, kas piešķirts ar *WBIF* starpniecību, būtu jāvelta klimata mērķiem. Mehānismam būtu jāatbalsta darbības, kurās pilnīgi ievēroti Savienības klimata un vides standarti un prioritātes un Regulas (ES) 2020/852¹ 17. pantā noteiktais princips “nenodarīt būtisku kaitējumu”.
- (16) Komisijai sadarbībā ar dalībvalstīm un labuma guvējiem būtu ***jānodrošina atbilstība, saskaņotība, konsekvence un papildināmība***, lielāka pārredzamība un ***spēcīga un pastāvīga*** pārskatatbildība palīdzības sniegšanā ***un pēc tam***, tostarp tālab jāievieš pienācīgas iekšējās kontroles sistēmas un krāpšanas apkarošanas politika ***ar uzlabotu pārredzamības līmeni un Komisijai pastāvīgi veicot novērtēšanu, lai aizsargātu Savienības finanšu intereses***. Atbalsts no mehānisma būtu jādara pieejams ar priekšnosacījumu, ka katrs no labuma guvējiem ***ievēro, atbalsta un uzlabo*** iedarbīgus demokrātiskos mehānismus un institūcijas, tai skaitā ***funkcionējošu, demokrātisku daudzpartiju parlamentāro sistēmu, mediju brīvību, neatkarību un plurālismu, cīņu pret dezinformāciju un ārvalstu īstenotu informācijas manipulāciju un iejaukšanos, tiesiskumu, kas ietver neatkarīgu tiesu sistēmu un cīņu pret korupciju***, un garantē cilvēktiesību ***un kultūru daudzveidības ievērošanu***, tostarp pie visām minoritātēm ***un kopienām*** piederīgo personu, ***tai skaitā etnisko un reliģisko minoritāšu, LGBTI kopienas un pie citām neaizsargātām grupām piederību cilvēku***, tiesību ievērošanu. ***Kā cits priekšnosacījums būtu jāparedz saskaņotība ar Savienības kopējo ārpolitiku un drošības politiku, cita starpā ierobežojumu pasākumu pret Krieviju pieņemšana, kā arī saskaņotība ar ES vīzas prasībām attiecībā uz trešām valstīm***. Vēl vienam priekšnosacījumam vajadzētu būt tādam, ka Serbija un Kosova konstruktīvi ***un ar skaidri izmērāmu virzību un reāliem rezultātiem*** iesaistās savu attiecību normalizēšanā, lai pilnīgi īstenotu visus savus pienākumus, kas izriet no Nolīguma par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikuma, kā arī visiem iepriekšējiem dialoga rezultātā noslēgtajiem nolīgumiem, un iesaistās sarunās par visaptverošo nolīgumu par attiecību normalizēšanu.
- (17) Kopējai maksimālajai Savienības atbalsta summai, kas piešķirama no mehānisma 2024.–2027. gadā, vajadzētu būt 6 miljardiem EUR faktiskajās cenās, ieskaitot līdz 2 miljardiem EUR neatmaksājama atbalsta veidā un līdz 4 miljardiem EUR Savienības piešķirtu koncesionālu finansiālās palīdzības aizdevumu veidā, kam uzkrājumi veidoti no minētajiem 2 miljardiem EUR. Vismaz puse no kopējās summas būtu jāpiešķir, izmantojot Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu (*WBIF*), ieskaitot visu neatmaksājamā atbalsta summu, no kuras atņemti 1,5 % tehniskās palīdzības vajadzībām un summas, kas vajadzīgas aizdevumiem nepieciešamo uzkrājumu veidošanai.
- (18) Ar šo regulu paredz finansējumu visam šā instrumenta darbības laikam, un tas Eiropas Parlamentam un Padomei ikgadējās budžeta procedūras laikā ir galvenā atsaucis summa 2020. gada 16. decembra Iestāžu nolīguma starp Eiropas Parlamentu, Eiropas

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/852 (2020. gada 18. jūnijs) par regulējuma izveidi ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanai un ar ko groza Regulu (ES) 2019/2088 (OV L 198, 22.6.2020., 13. lpp.).

Savienības Padomi un Eiropas Komisiju par budžeta disciplīnu, sadarbību budžeta jautājumos un pareizu finanšu pārvaldību, kā arī par jauniem pašu resursiem, tostarp par ceļvedi jaunu pašu resursu ieviešanai, 18. punkta nozīmē.

- (19) Atkāpjoties no Regulas (ES) 2021/947 31. panta 3. punkta otrā teikuma, no šā mehānisma piešķirto aizdevumu radītās finansiālās saistības nebūtu jāatbalsta ar Ārējās darbības garantiju. Aizdevumu veida atbalsts, kas piešķirts no šā mehānisma, būtu jāuzskata par finansiālo palīdzību Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 220. panta 1. punkta nozīmē. Katram labuma guvējam piešķiramā finansējuma indikatīvā summa būtu jāaprēķina saskaņā ar I pielikumā norādīto formulu, kurā labuma guvēja iedzīvotāju skaita attiecība pret Rietumbalkānu reģiona kopējo iedzīvotāju skaitu apvienota ar Rietumbalkānu reģiona vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju attiecību pret attiecīgā labuma guvēja IKP uz vienu iedzīvotāju un abiem šiem faktoriem piemērots attiecīgi 60 % un 40 % svērums. Ja finanšu līdzekļu izmaksāšanai piemērojamie maksājuma nosacījumi nav izpildīti, Komisija visu summu vai tās daļu var pārdalīt citiem labuma guvējiem, ***mehānisma līdzekļu sadalē ievērojot ģeogrāfisko līdzsvaru un ņemot vērā vietējo administratīvo spēju nevienlīdzību.***
- (20) Šai regulai būtu jāpiemēro horizontālie finanšu noteikumi, ko pieņem Eiropas Parlaments un Padome, pamatojoties uz LESD 322. pantu. Minētie noteikumi ir izklāstīti Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES, Euratom) 2018/1046¹ un jo īpaši nosaka procedūru budžeta izveidei un izpildei ar dotācijām, iepirkumu, netiešo pārvaldību, finansiālo palīdzību, finansējuma apvienošanas darbībām un ārējo ekspertu izdevumu atlīdzināšanu, kā arī paredz finanšu dalībnieku atbildības pārbaudes. ***Noteikumos, kas pieņemti, pamatojoties uz LESD 322. pantu, iekļauts arī vispārējs nosacītības režīms Savienības budžeta aizsardzībai.***
- (22) Lai mehānisms tiktu īstenots efektīvi, tostarp tiktu veicināta Rietumbalkānu labuma guvēju integrācija Eiropas vērtības ķēdēs, visu šā mehānisma ietvaros finansēto un iepirkto piegāžu un materiālu izcelsmei vajadzētu būt dalībvalstīs, labuma guvējos, Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu līgumslēdzējās pusēs vai valstīs, uz ko attiecas Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2021/947² I pielikums un Regulas (ES) 2021/1529 I pielikums, vai valstīs, kurām Komisija ir noteikusi savstarpēju piekļuvi ārējai palīdzībai labuma guvējos, izņemot gadījumu, kad piegādes un materiālus nevar ar saprātīgiem nosacījumiem iegūt nevienā no minētajām valstīm, ***un šādā gadījumā iepirkumam būtu jāatbilst piemērojamajiem ES noteikumiem par pienācīgu pārbaudi piegādes ķēdēs.***

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 un Lēmumu Nr. 541/2014/ES un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/20 (OV L 193, 30.7.2018., 1. lpp., *ELI*: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj>).

² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/947 (2021. gada 9. jūnijs), ar ko izveido Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu “Eiropa pasaulē”, groza un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu Nr. 466/2014/ES un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2017/1601 un Padomes Regulu (EK, Euratom) Nr. 480/2009 (OV L 209, 14.6.2021., 1. lpp., *ELI*: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj>).

- (23) Ievērojot principu, ka Savienības budžets tiek noteikts reizi gadā, būtu jānodrošina iespēja piemērot elastību, kas saskaņā ar Regulu (ES, Euratom) 2018/1046 atļautu citiem politikas virzieniem, cita starpā to piemērot līdzekļu pārvešanai un atkārtotai piešķiršanai, lai Savienības līdzekļi tiktu izlietoti efektīvi un tādējādi maksimāli palielinātos mehānisma ietvaros pieejamie Savienības līdzekļi.
- (23a) *Mehānismi ir instrumenti, kas paredzēti reaģēšanai izņēmuma situācijās, tāpēc to finansēšanas un pārvaldības noteikumiem būtu jānodrošina pilnīga pārskatatbildība un budžeta iestādes īstenota kontrole.*
- (24) Rietumbalkānu mehānisma īstenošanas pamatā katrā Rietumbalkānu labuma guvējā vajadzētu būt saskanīgu, *skaidru* un prioritārā secībā sakārtotu mērķorientētu reformu un investīciju prioritāšu kopumam (reformu programmai) *izmērāmu atskaites punktu un mērķrādītāju veidā*, kas nodrošina skaidri formulētu *iekļaujošas un ilgtspējīgas* sociālekonomiskās izaugsmes veicināšanas satvaru, kurš ir saskaņots ar prasībām, kas jāizpilda, lai pievienotos Savienībai. Reformu programma būs visaptverošs satvars šā mehānisma mērķu sasniegšanai. *Reformu programma būtu jāsaprot, cieši apspriežoties ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, tai skaitā valstu parlamentiem, reģionālajām un vietējām pārstāvības struktūrām un iestādēm, sociālajiem partneriem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām un ekspertiem, rīkojot apspriešanās ar pietiekamiem termiņiem un pārredzamību un paredzot skaidras procedūras attiecībā uz sniegtā pienesuma pēcpasākumiem. Reformu programma būtu jāiesniedz Eiropas Parlamentam.*
- (25) Savienības atbalsta izmaksāšanai vajadzētu būt atkarīgai no tā, vai *nepastāv ilgstoša stagnācija*, vai ir ievēroti *skaidri un iepriekš noteikti* maksājuma nosacījumi, un no reformu programmās izklāstīto reformu īstenošanā panāktā progresa (*nemot vērā atbilstošus atskaites punktus un mērķrādītājus*), kas ir izmērāms un ko novērtē un oficiāli apstiprina Komisija, *pamatojoties uz iekšējiem norādījumiem par maksājuma nosacījumu pietiekamas izpildes novērtēšanu*. Līdzekļu izmaksāšana būtu attiecīgi jāstrukturē, atspoguļojot mehānisma mērķus.
- (26) Reformu programmās būtu jāiekļauj mērķorientēti reformu pasākumi un prioritārās investīciju jomas, kā arī maksājuma nosacījumi, kas formulēti kā *izmērāmi* kvalitatīvi un kvantitatīvi soļi, *kā arī atbilstoši atskaites punkti un mērķrādītāji*, kuri atspoguļo apmierinošu progresu pasākumu īstenošanā vai šo pasākumu izpildi, un indikatīvs šo pasākumu īstenošanas grafiks. *Reformu programmās būtu jāiekļauj arī indikatīvi reformu un investīciju ex ante izmaksu aprēķini*. Šie soļi būtu jāieplāno uz laiku līdz vēlākais 2027. gada 31. augustam, lai gan pasākumus, uz kuriem šie soļi attiecas, līdz galam var pabeigt vēlāk nekā 2027. gadā, bet ne vēlāk kā līdz 2028. gada 31. decembrim.
- (27) Reformu programmās būtu jāiekļauj skaidrojums par labuma guvēja sistēmu, ar kuru tiks rezultatīvi novērsti, atklāti un laboti pārkāpumi, *visu veidu* korupcija, *arī augsta līmeņa korupcija, kā arī jebkāds nepotisms vai favorītisms*, krāpšana un interešu konflikti saistībā ar mehānisma ietvaros piešķirto līdzekļu izmantošanu, un par kārtību, kā novērst no mehānisma piešķirtā finansējuma dublēšanos ar finansējumu, kas piešķirts no citām Savienības programmām vai ko piešķirušī citi līdzekļu devēji, *tādējādi nodrošinot integritāti un piešķirto resursu optimālu izlietojumu. Lai izvairītos no pārklāšanās, pēc līdzekļu izmaksāšanas ir pietiekami veikt pastāvīgu finanšu novērtējumu, izmantojot IPA III satvarā izveidoto pārvaldības un kontroles sistēmu.*

- (27a) *Reformu programmās būtu jāiekļauj sīki izstrādāts skaidrojums par to, kā tās veicina taisnīgu un digitālu pārkārtošanos reģionā, kā arī skaidrojums par to, kā labuma guvēji nodrošina ES vides tiesību aktu un standartu piemērošanu un jo īpaši principa “nenodarīt būtisku kaitējumu” piemērošanu. Reformu programmās būtu jāiekļauj arī skaidrojums par to, kā tās nodrošina reģionālo un vietējo pašvaldību, kā arī pilsoniskās sabiedrības organizāciju jēgpilnu līdzdalību reformu programmu plānošanā un īstenošanā un apspriešanos ar tām. Turklāt reformu programmās būtu jāiekļauj skaidrojums par to, kā tās palīdz uzlabot sabiedrības piekļuvi informācijai un sabiedrības līdzdalību, tostarp piekļuvi vides informācijai.*
- (28) Reformu programmās iekļautajiem pasākumiem būtu jāveicina publisko finanšu pārvaldības un kontroles sistēmas efektivitātes uzlabošanās, cīņa pret *visu veidu* korupciju, *kā arī jebkādu nepotismu vai favorītismu, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, nodokļu apiešanu, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas*, krāpšanu un organizēto noziedzību, *un interešu konfliktiem* un rezultatīva sistēma valsts atbalsta kontrolei, lai nodrošinātu godīgus nosacījumus visiem uzņēmumiem. Labuma guvējam šie pasākumi būtu jāīsteno līdz datumam, ko atbilstoši katram pasākumam varētu indikatīvi noteikt mehānisma īstenošanas sākumposmā.
- (29) *Komisijai būtu jāpublicē reformu programmas, kad tās saņemtas.* Komisijai *pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu par iesniegto plānu* katra reformu programma būtu jānovērtē, balstoties uz šajā regulā iekļauto *skaidru un objektīvu* kritēriju sarakstu. Lai *papildinātu šo regulu*, būtu jāpiešķir Komisijai pilnvaras *pieņemt deleģēto aktu*. Komisija attiecīgā gadījumā pienācīgi ņems vērā Padomes Lēmumu 2010/427/ES un EĀDD lomu, jo īpaši tad, kad uzraudzīs Savienības atbalsta piešķiršanas priekšnosacījuma izpildi.
- (30) Tai pašā laikā šajā regulā minētajam *deleģētajam aktam* būtu jākalpo par darba programmu Finanšu regulas 110. panta 2. punkta nozīmē attiecībā uz šajā regulā paredzēto neatmaksājāmā finansiālā atbalsta summu.
- (31) Ņemot vērā mehānisma īstenošanā nepieciešamo elastīgumu, labuma guvējam vajadzētu būt iespējai iesniegt Komisijai pamatotu lūgumu grozīt *deleģēto aktu*, ja reformu programma, ieskaitot attiecīgos maksājuma nosacījumus, objektīvu apstākļu dēļ vairs daļēji vai nemaz nav izpildāma. Labuma guvējam vajadzētu būt iespējai iesniegt pamatotu lūgumu grozīt reformu programmu, tai skaitā attiecīgā gadījumā ierosināt papildinājumus.
- (32) Komisijai vajadzētu būt iespējai *ierosināt* grozīt *deleģēto aktu*, jo īpaši tamdēļ, lai ņemtu vērā pieejamo summu izmaiņas.
- (33) Ja no šā mehānisma sniegtais atbalsts tiek pārdalīts, *pamatojoties uz skaidriem un objektīviem kritērijiem*, kā rezultātā labuma guvējam tiek piešķirts papildu atbalsts, šim labuma guvējam būtu jāiesniedz *Komisijai* pārskatīta reformu programma, kurā būtu norādīts, kādi vēl pasākumi jāīsteno, *un Komisija to nodotu Parlamentam*.
- (34) Ar katru labuma guvēju būtu jānoslēdz *pamat nolīgums*, kurā būtu izklāstīti Savienības un labuma guvēja finansiālās sadarbības principi un norādīti nepieciešamie mehānismi, kas attiecas uz mehānisma ietvaros piešķirtā Savienības finansējuma kontroli, pārraudzību, uzraudzību, izvērtēšanu, ziņošanu par to un revīziju, noteikumi par nodokļiem, nodevām un maksām un pasākumi, ar kuriem paredzēts novērst, atklāt, izmeklēt un labot pārkāpumus, krāpšanu, *visu veidu* korupciju, *arī augsta līmeņa korupciju, jebkādu nepotismu vai favorītismu* un interešu konfliktus. Pēc tam ar katru

labuma guvēju būtu jānoslēdz arī aizdevuma līgums, kurā izklāstīti konkrēti noteikumi par aizdevumu veidā sniegtā finansējuma pārvaldību un īstenošanu. ***Gan pamatnolīgums, gan aizdevuma līgums jāiesniedz Eiropas Parlamentam.***

- (34a) ***Pamatnolīgumā būtu jāparedz pienākums labuma guvējiem nodrošināt, ka saskaņā ar ES datu aizsardzības principiem un piemērojamajiem datu aizsardzības noteikumiem tiek vākti un darīti pieejami atbilstīgi dati par personām un struktūrām, kas saņem finansējumu reformu programmu īstenošanai, cita starpā informācija par faktiskajām īpašumtiesībām.***
- (35) Finansiālo atbalstu reformu programmu īstenošanai vajadzētu būt iespējams sniegt aizdevumu veidā. Ņemot vērā Rietumbalkānu vajadzības pēc finansējuma, ir lietderīgi organizēt finansiālo palīdzību saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 220.a pantā paredzēto diversificētas finansēšanas stratēģiju, kas tajā noteikta kā atsevišķa finansēšanas metode; paredzams, ka tas uzlabos Savienības obligāciju likviditāti un Savienības emisijas pievilcību un rentabilitāti.
- (36) Ir atbilstoši izsniegt labuma guvējiem aizdevumus ar ļoti izdevīgiem noteikumiem uz maksimums 40 gadiem un pamatsummas atmaksu sākt ne ātrāk kā 2034. gadā. Ir arī atbilstoši atkāpties no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 220. panta 4. punkta.
- (37) Tā kā finanšu risks, kas saistīts ar atbalstu, kurš no šā instrumenta aizdevumu veidā sniegts labuma guvējiem, ir līdzīgs finanšu riskam, kas saistīts ar Regulas (ES) 2021/947 ietvaros veiktajām aizdevumu operācijām, uzkrājumu likmei, saskaņā ar kuru veidojams uzkrājums to finanšu saistību segšanai, kas izriet no šīs regulas ietvaros sniegtajiem aizdevumiem, vajadzētu būt 9 % saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 211. pantu un šie uzkrājumi būtu jāfinansē no šajā mehānismā paredzētā 2 miljardu EUR finansējuma.
- (38) Lai nodrošinātu, ka uzkrājumu likme turpina atbilst finanšu riskiem, būtu jādeleģē Komisijai pilnvaras pieņemt aktus saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 290. pantu, lai Komisija varētu grozīt uzkrājumu likmi. Ir īpaši būtiski, lai Komisija, veicot sagatavošanas darbus, rīkotu atbilstīgas apspriešanās, tostarp ekspertu līmenī, ***kā arī ar attiecīgajām Eiropas Parlamenta komitejām.*** Minētās apspriešanās ***būtu jārīko saskaņā ar principiem, kas noteikti 2016. gada 13. aprīļa Iestāžu nolīgumā par labāku likumdošanas procesu***¹. Jo īpaši, lai deleģēto aktu sagatavošanā nodrošinātu vienādu dalību ***un pārredzamību,*** Eiropas Parlaments un Padome visus dokumentus ***no Komisijas*** saņem vienlaicīgi ar dalībvalstu ekspertiem, un minēto iestāžu ekspertiem ir sistemātiska piekļuve Komisijas ekspertu grupu sanāksmēm, kurās notiek deleģēto aktu sagatavošana.
- (39) Lai maksimāli palielinātu Savienības finansiālā atbalsta spēju piesaistīt papildu investīcijas un nodrošinātu ES kontroli pār izdevumiem, investīcijas infrastruktūrā, ar kurām atbalsta reformu programmu īstenošanu, būtu jāveic, izmantojot *WBIF*. Atsevišķi projekti vai programmas būtu jāiesniedz *WBIF* Darbības padomei atzinuma sniegšanai tikai tad, kad ir izpildīti reformu programmās noteiktie attiecīgie maksājuma nosacījumi. Ja investīcijām piemērojami attiecīgie maksājuma nosacījumi netiek izpildīti viena gada laikā, Komisija *WBIF* ietvaros piešķiramo investīciju finansējumu var pārdalīt pārējiem labuma guvējiem.

¹ OV L 123, 12.5.2016., 1. lpp.

- (40) Lai labuma guvējiem būtu sākuma finansējums pirmo reformu īstenošanai, katram labuma guvējam priekšfinansējuma veidā vajadzētu būt pieejamiem līdz 7 % no kopējās šā mehānisma ietvaros paredzētās finansiālās palīdzības summas ar noteikumu, ka finansējums ir pieejams un ka ir izpildīti priekšnosacījumi, kas piemērojami atbalsta saņemšanai no mehānisma.
- (41) Ir svarīgi nodrošināt, lai Savienības atbalsta sniegšana Rietumbalkānu labuma guvējiem būtu gan elastīga, gan plānojama. Tālab līdzekļi no mehānisma būtu jāizmaksā saskaņā ar noteiktu grafiku reizi pusgadā — ar noteikumu, ka finansējums ir pieejams —, pamatojoties uz labuma guvēju iesniegtu pieprasījumu izmaksāt līdzekļus un pēc tam, kad Komisija ir pārliecinājusies, ka ir apmierinoši izpildīti gan vispārīgie nosacījumi, kas saistīti ar makrofinansiālo stabilitāti, pareizu publisko finanšu pārvaldību, pārredzamību un budžeta pārraudzību, gan attiecīgie maksājuma nosacījumi, **proti, ka ir īstenoti attiecīgie pasākumi**. Ja maksājuma nosacījums netiek izpildīts **vai nav īstenoti attiecīgie pasākumi** atbilstoši indikatīvajam grafikam, kas noteikts lēmumā, ar kuru apstiprina reformu programmu, Komisija varētu aizturēt visus līdzekļus, kas attiecas uz konkrēto nosacījumu, vai to daļu. Atbilstošo aizturēto līdzekļu izmaksa varētu notikt nākamajā līdzekļu izmaksāšanas periodā un ne vēlāk kā 12 mēnešus pēc indikatīvajā grafikā noteiktā sākotnējā termiņa, ja ir izpildīti maksājuma nosacījumi **vai īstenoti attiecīgie pasākumi**. Pirmajā īstenošanas gadā šis termiņš būtu jāpagarina līdz 24 mēnešiem no sākotnējā negatīvā novērtējuma.
- (41a) *Lai atbalsētu pienācīga līmeņa pārredzamību, no kā iegūst ES finanšu interešu aizsardzība, no mehānisma sniegtā atbalsta galasaņēmējs ir fiziska persona vai subjekts, kas de facto saņem ES finansējumu un kas līgumslēdzējas iestādes gadījumā ir darbuzņēmējs vai apakšuzņēmējs. Valdības ministrijas, aģentūras vai struktūras, kas pārrauga, regulē vai pārvalda līdzekļus, būtu jāuzskata par galasaņēmējiem tikai tad, ja tās pašas ir iesaistītas darba vai pakalpojuma izpildē un tiešā piemērošanā un sedz saistītās izmaksas.***
- (42) Atkāpjoties no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 116. panta 2. un 5. punkta, ir atbilstoši noteikt, ka termiņu iemaksu veikšanai valstu budžetos sāk skaitīt no datuma, kad paziņots lēmums, ar ko atļauj līdzekļus izmaksāt labuma guvējam, un atbrīvot Komisiju no kavējuma procentu maksāšanas labuma guvējam.
- (43) Saistībā ar Savienības ierobežojošajiem pasākumiem, kas pieņemti, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību (LES) 29. pantu un Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 215. panta 2. punktu, finansējumu un ekonomikas resursus nedrīkst ne tieši, ne netieši darīt pieejamus juridiskajām personām, subjektiem vai struktūrām, pret ko vērš ierobežojošos pasākumus, **vai trešo valstu operatoriem, kas atvieglo ES sankciju apiešanu**, vai izmantot par labu tiem. Tāpēc šādi subjekti, pret ko vērš ierobežojošos pasākumus, un subjekti, kuri tiem pieder vai kurus tie kontrolē, nevar saņemt mehānisma atbalstu.

- (44) Saskaņā ar Regulu (ES, Euratom) 2018/1046, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES, Euratom) Nr. 883/2013¹ un Padomes Regulām (EK, Euratom) Nr. 2988/95², (Euratom, EK) Nr. 2185/96³ un (ES) 2017/1939⁴ Savienības finanšu intereses jāaizsargā, piemērojot samērīgus pasākumus, ieskaitot pasākumus, kas attiecas uz pārkāpumu, krāpšanas, **visu veidu** korupcijas, **arī augsta līmeņa korupcijas, visu veidu nepotisma vai favorītisma**, interešu konflikta un dubultas finansēšanas novēršanu, atklāšanu, labošanu un izmeklēšanu un zaudēto, kļūdaini izmaksāto vai nepareizi izmantoto līdzekļu atgūšanu, **un attiecīgā gadījumā administratīvo sodu uzlikšanu**.
- (45) Saskaņā jo īpaši ar Regulām (Euratom, EK) Nr. 2185/96 un (ES, Euratom) Nr. 883/2013 Eiropas Birojam krāpšanas apkarošanai (OLAF) vajadzētu būt iespējai **palīdzības īstenošanas laikā** veikt administratīvu izmeklēšanu, ieskaitot pārbaudes un inspekcijas uz vietas, lai noteiktu, vai ir notikusi krāpšana, korupcija vai jebkāda cita nelikumīga darbība, kas ietekmē Savienības finanšu intereses.
- (45a) Komisijai būtu jānodrošina, ka mehānisma ietvaros tiek iedarbīgi aizsargātas Savienības finanšu intereses. Šajā nolūkā būtu jāizveido neatkarīga Revīzijas padome, lai sniegtu Komisijai informāciju par iespējamu līdzekļu nepareizu pārvaldību un garantētu, ka neatkarīgā ārējā revīzijā tiek sniegta ticamības deklarācija. Uz Revīzijas padomi būtu jāattiecinā pienākums ziņot Eiropas Prokuratūrai (EPPO) saskaņā ar Regulas (ES) 2017/1939 24. panta 1. punktu. Šāda informācija attiecīgā gadījumā būtu jādara pieejama OLAF un EPPO un vajadzības gadījumā attiecīgajām Rietumbalkānu labuma guvēju iestādēm. Komisijai ar Savienības delegāciju palīdzību vajadzētu būt tiesībām veikt pārbaudes par to, kā Rietumbalkānu labuma guvējs īsteno līdzekļus visā projekta dzīves ciklā. Komisija būtu jānodrošina ar pietiekamu finansējumu un cilvēkresursiem revīzijas un pārbaudžu veikšanai. Revīzijas padomei būtu jānodrošina regulārs dialogs un sadarbība ar Eiropas Revīzijas palātu.**
- (46) Saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 129. pantu cita starpā trešām personām, kas iesaistītas Savienības līdzekļu īstenošanā, būtu jāpiešķir nepieciešamās tiesības un piekļuve Komisijai, OLAF, Eiropas Revīzijas palātai un attiecīgā gadījumā EPPO. **Vajadzīgās tiesības un piekļuve būtu jāpiešķir arī Eiropas Parlamentam. Rietumbalkānu valstīm būtu arī jāizmanto agrīnās atklāšanas un izslēgšanas sistēma un jāziņo Komisijai par pārkāpumiem saistībā ar līdzekļu izlietojumu.**

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 883/2013 (2013. gada 11. septembris) par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF), un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1073/1999 un Padomes Regulu (Euratom) Nr. 1074/1999 (OV L 248, 18.9.2013., 1. lpp., [ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj](http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj)).

² Padomes Regula (EK, Euratom) Nr. 2988/95 (1995. gada 18. decembris) par Eiropas Kopieniu finanšu interešu aizsardzību (OV L 312, 23.12.1995., 1. lpp., [ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj](http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj)).

³ Padomes Regula (Euratom, EK) Nr. 2185/96 (1996. gada 11. novembris) par pārbaudēm un apskatēm uz vietas, ko Komisija veic, lai aizsargātu Eiropas Kopieniu finanšu intereses pret krāpšanu un citām nelikumībām (OV L 292, 15.11.1996., 2. lpp., [ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj](http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj)).

⁴ Padomes Regula (ES) 2017/1939 (2017. gada 12. oktobris), ar ko īsteno ciešāku sadarbību Eiropas Prokuratūras (EPPO) izveidei (OV L 283, 31.10.2017., 1. lpp., [ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj](http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj)).

- (47) Komisijai būtu jānodrošina, ka mehānisma ietvaros tiek iedarbīgi aizsargātas Savienības finanšu intereses. Tomēr, ņemot vērā, ka Rietumbalkānu labuma guvējiem finansiālā palīdzība tiek sniegta jau ilgu laiku, arī netiešās pārvaldības režīmā, un to, ka šie labuma guvēji pakāpeniski pieskaņojas Savienības iekšējās kontroles standartiem un praksei, Komisija lielā apmērā var paļauties uz nacionālo iekšējās kontroles un krāpšanas novēršanas sistēmu darbību. Jo īpaši, Komisija un *OLAF* bez kavēšanās būtu jāinformē par visām aizdomām par pārkāpumiem, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktu, kas ietekmē no mehānisma piešķirto līdzekļu īstenošanu, ***un tas būtu jādara arī dalībvalstu valsts iestādēm, kuru rīcībā ir pietiekami un uzticami dati, kas iegūti no uzticamiem un oficiāliem avotiem. Komisijai un OLAF būtu jāizvērtē minētās krāpšanas novēršanas sistēmas un, ja tiek konstatētas nepilnības, jāsniedz ieteikumi labuma guvējiem sistēmu uzlabošanai vai nepilnību novēršanai saskaņā ar ES acquis. Komisija būtu jāinformē arī par to juridisko personu faktiskajiem īpašniekiem, kas saņem atbalstu no mehānisma, kā arī būtu jāpublicē to personu un juridisko personu saraksts, kas no mehānisma kopā saņēmušas vairāk nekā 50 000 EUR.***
- (48) Labuma guvējiem būtu arī nekavējoties jāziņo ***Revīzijas padomei un*** Komisijai par pārkāpumiem, arī krāpšanu, par kuriem ir saņemta primārā administratīvā vai tiesas konstatācija, un ***tās*** jāinformē par administratīvā un tiesas procesa gaitu. Lai pieskaņotos labai praksei dalībvalstīs, šī ziņošana būtu jāveic elektroniski, izmantojot Komisijas izveidoto Pārkāpumu pārvaldības sistēmu.
- (48a) ***Lai novērtētu virzību mehānisma mērķu sasniegšanā, Komisijai un labuma guvējam būtu jānosaka skaidra korelācija starp labuma guvējam izmaksātajām summām neatmaksājāmā finansiālajā atbalstā un aizdevumos un izmaksām, kas radušās, lai sasniegtu rādītājus.***
- (49) Katram labuma guvējam būtu jāizveido uzraudzības sistēma, kurā iekļautā informācija tiktu izmantota pusgada ziņojumā, kur aplūkota labuma guvēja programmā paredzēto maksājuma nosacījumu izpilde un kas pievienots pusgada pieprasījumam izmaksāt līdzekļus. Labuma guvējiem būtu jāvāc un jādara pieejami dati un informācija, kurus izmantojot var novērst, atklāt un labot pārkāpumus, krāpšanu, ***visu veidu korupciju, arī augsta līmeņa korupciju, visu veidu nepotismu un favorītismu*** un interešu konfliktus, kas saistīti ar mehānisma atbalstītajiem pasākumiem.
- (50) Komisijai būtu jānodrošina, ka ir ieviesti skaidri ***un objektīvi*** uzraudzības un izvērtēšanas mehānismi, lai panāktu faktisku pārskatatbildību un pārredzamību Savienības budžeta izpildē un varētu lietderīgi novērtēt progresu šīs regulas mērķu sasniegšanā.
- (51) Komisijai reizi gadā Eiropas Parlamentam un šajā regulā minētajai komitejai būtu jāiesniedz ziņojums par šīs regulas un mehānisma īstenošanas progresu. ***Gada ziņojumā būtu jāiekļauj detalizēts novērtējums par šā mehānisma pievienoto vērtību un papildināmību, par šā mehānisma un Regulas (ES) 2021/1529 satvarā sniegtā atbalsta sinerģiju un papildināmību, kā arī apraksts par kārtību un pasākumiem, ko Komisija nolūkā aizsargāt Savienības budžetu veic, lai izvairītos no dubultas finansēšanas. Būtu jāizveido pastāvīgs dialogs ar Eiropas Parlamentu un tā attiecīgajām komitejām.***
- (51a) ***Veicinot atbildību sabiedrības priekšā, labuma guvēju valdībām, tostarp attiecīgajiem ministriem, regulāri būtu jāinformē labuma guvēju parlamenti par attiecīgo reformu***

programmu īstenošanu. Lai nodrošinātu pārredzamību, ir svarīgi savlaicīgi sniegt visu attiecīgo informāciju labuma guvēju parlamentiem, dodot iespēju risināt interaktīvu iestāžu dialogu — ar attiecīgo kabineta ministru dalību — vismaz reizi trijos mēnešos. Ziņošana, kas nodrošina uzraudzību, būtu jāparedz arī labuma guvēju budžeta ikgadējās apstiprināšanas ietvaros.

- (52) Komisijai pēc mehānisma īstenošanas beigām būtu jāveic mehānisma izvērtējums *un tā rezultāti jāiesniedz Eiropas Parlamenta atbildīgajām komitejām.*
- (53) *Labuma guvējiem būtu jāatbalsta brīvi plurālistiski mediji, kas uzlabo un veicina izpratni par Savienības vērtībām un priekšrocībām un pienākumiem, ko rada iespējamā dalība Savienībā, tai pašā laikā apkarojot dezinformāciju, ārvalstu īstenotu informācijas manipulāciju un iejaukšanos. Ir jānodrošina Savienības finansējuma redzamība, cita starpā Eiropas Komisijai un ES delegācijām uz vietas organizējot iedarbīgas komunikācijas kampaņas, lai informētu par ieguvumiem, ko Savienības sniegtā palīdzība rada labuma guvējam.*
- (54) Ņemot vērā to, ka šīs regulas mērķus nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, bet tos var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar LES 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā regulā paredz vienīgi tos pasākumus, kas ir vajadzīgi minēto mērķu sasniegšanai.
- (55) Šai regulai būtu jāstājas spēkā nākamajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī,*

IR PIENĒMUŠI ŠO REGULU.

I NODAĻA

Vispārīgi noteikumi

1. pants

Priekšmets

- Ar šo regulu tiek izveidots Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisms (“Mehānisms”).
Regulā nosaka Mehānisma mērķus, tā finansējumu, budžetu laikposmam no 2024. līdz 2027. gadam, tā ietvaros piešķiramā Savienības finansējuma veidus un šāda finansējuma sniegšanas noteikumus.
- Mehānisms *papildina Regulu (ES) 2021/1529 nolūkā palīdzēt Rietumbalkāniem īstenot iekļaujošas un ilgtspējīgas sociālekonomiskās reformas, kas ir saskanīgas ar Savienības vērtībām*, un investīcijas, lai tie varētu īstenot savas reformu programmas, kā izklāstīts III nodaļā. *Mehānisms arī sniedz ieguldījumu cīņā pret nabadzību un bezdarba novēršanā un veicina kvalitatīvu darbvietu radīšanu.*

2. pants Definīcijas

Šajā regulā piemēro šādas definīcijas:

- 1) “labuma guvējs” ir jebkurš no turpmāk minētajiem: Albānija, Bosnija un Hercegovina, Kosova, Melnkalne, Serbija un Ziemeļmaķedonija;
- 2) “paplašināšanās dokumentu kopums” ir ikgadējais paziņojums par ES paplašināšanās politiku un tam pievienotie dienestu darba dokumenti;
- 3) “**pamat nolīgums**” ir Komisijas un labuma guvēja starpā noslēgta vienošanās, kurā ir noteikti principi, saskaņā ar ko šīs regulas ietvaros notiek labuma guvēja un Komisijas finansiālā sadarbība. Attiecībā uz 6. panta 2. punkta a) apakšpunktā minētajiem līdzekļiem šī vienošanās ir finansēšanas nolīgums Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 114. panta 2. punkta nozīmē;
- 4) “aizdevuma līgums” ir Komisijas un labuma guvēja starpā noslēgta vienošanās, kurā ir noteikti nosacījumi, kas piemērojami no Mehānisma sniegtajam atbalstam;
- 5) “reformu programmas” ir visaptverošs dokumentu kopums, kurā izklāstīta virkne saskanīgu un prioritārā secībā sakārtotu mērķorientētu reformu, **kas ir saskanīgas ar ES vērtībām**, un prioritāro investīciju jomu katrā labuma guvējā un kurā ir arī noteikti maksājuma nosacījumi, kas atspoguļo apmierinošu progresu šo pasākumu īstenošanā vai šo pasākumu izpildē, un indikatīvs šo pasākumu īstenošanas grafiks;
- 6) “pasākumi” ir reformas un investīcijas, kas paredzētas reformu programmās saskaņā ar III nodaļu;
- 7) “maksājuma nosacījumi” ir līdzekļu izmaksāšanas nosacījumi, kas formulēti kā novērojami un izmērāmi kvalitatīvi vai kvantitatīvi soļi, kuri labuma guvējiem jāizpilda, un kas saskaņā ar III nodaļu izklāstīti reformu programmās kā līdzekļu izmaksāšanas nosacījumi;
- 8) “finansējuma apvienošanas darbība” ir Savienības budžeta atbalstīta darbība, kura no Savienības budžeta finansēta neatmaksājama atbalsta veidus apvieno ar attīstības vai citu publisko finanšu iestāžu vai komerciālu finanšu iestāžu un investoru sniegta atmaksājama atbalsta veidiem;
- 8a) “**galasaņēmējs**” ir **darbuņēmējs, apakšuzņēmējs, atalgots ārējais eksperts vai persona vai subjekts, kas saņem prēmijas vai līdzekļus Mehānisma ietvaros;**
- 8b) “**nenodarīt būtisku kaitējumu**” nozīmē **neatbalstīt vai neveikt saimnieciskas darbības, kas būtiski kaitē kādam vides mērķim Regulas (ES) 2020/852 17. panta nozīmē.**

3. pants Mehānisma mērķi

1. Mehānisma vispārīgie mērķi ir:
 - a) paātrināt reģionālo ekonomisko integrāciju **un veicināt līdzsvarotu reģionālo attīstību, stiprinot sociālo un teritoriālo kohēziju** un pakāpenisku integrāciju Savienības vienotajā tirgū;
 - b) paātrināt labuma guvēju ekonomiku **un sabiedrību** sociālekonomisko konvergenci ar Savienību, **arī to ekonomiku dekarbonizāciju;**

- c) **atbilstīgi IPA III vispārīgajiem mērķiem** paātrināt saskaņošanu ar Savienības vērtībām, tiesību aktiem, noteikumiem, standartiem, politiku un praksi, saņēmējiem **pieņemot un īstenojot reformas turpmākas** daļības Savienībā nolūkā.

2. Mehānisma konkrētie mērķi **ir:**

- a) paātrināt labuma guvēju pāreju uz ilgtspējīgu, **klimatneitrālu** un iekļaujošu ekonomiku, kas spēj izturēt konkurenciāla tirgus spiedienu, kuru rada Savienības vienotais tirgus, un pāreju uz stabilu investīciju vidi, **kā arī mazināt stratēģisko atkarību**;
- b) veicināt reģionālo ekonomisko integrāciju, **pamatojoties uz Savienības noteikumiem un standartiem**, jo īpaši, **reāli** virzoties uz kopēja reģionālā tirgus izveidi, **par ko 2020. gadā tika panākta vienošanās Berlīnes procesa ietvaros**;
- c) veicināt labuma guvēju ekonomisko integrāciju Savienības vienotajā tirgū, **tostarp sekmējot vietējās rūpniecības nozares un noturīgas Savienības vērtības ķēdes**;
- d) atbalstīt reģionālo ekonomisko integrāciju, **risināt sociālās problēmas, atbalstīt sociālo un teritoriālo kohēziju, saskaņojot to ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru, kā arī atbalstīt** labāku integrāciju ES vienotajā tirgū, panākot uzlabotu **un ilgtspējīgu** savienojamību reģionā saskaņā ar Eiropas komunikāciju tīkliem;
- e) **stiprināt vides aizsardzību un bioloģisko daudzveidību un** paātrināt **iekļaujošu un ilgtspējīgu** zaļo pārkārtošanos **uz klimatneitralitāti vēlākais līdz 2050. gadam (atbilstīgi Parīzes nolīgumam un zaļajam kursam)** saskaņā ar 2020. gada zaļo programmu Rietumbalkāniem visās ekonomikas nozarēs, jo īpaši **atjaunīgās enerģijas un lauksaimniecības** nozarē, ieskaitot pāreju uz dekarbonizētu, klimatneitrālu, klimatnoturīgu un aprītīgu ekonomiku, **vienlaikus nodrošinot, ka visas investīcijas pilnībā saskan ar Savienības klimata acquis un principu “nenodarīt būtisku kaitējumu” un šie tiesību akti un princips tajās tiek ievēroti**;
- f) sekmēt digitālo pārveidi **un digitālās prasmes** kā ilgtspējīgas attīstības un iekļaujošas izaugsmes **veicinātājas**;
- g) veicināt inovāciju, **pētniecību un akadēmisko iestāžu un nozaru sadarbību** nolūkā atbalstīt zaļo un digitālo pārkārtošanos, **īpašu uzsvāru liekot uz vietējiem mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un jaunuzņēmumiem**;
- h) veicināt kvalitatīvu izglītību, apmācību, pārkvalifikāciju un prasmju pilnveidi **visos līmeņos, īpašu uzmanību pievēršot jauniešiem**, kā arī nodarbinātības politiku **atbilstīgi prioritātēm, kas noteiktas saistībā ar pievienošanos Savienībai, tai skaitā tām, kas attiecas uz jauniešu bezdarba problēmas risināšanu, intelektuālā darbaspēka emigrācijas novēršanu un atbalstu neaizsargātām kopienām**;
- i) vēl vairāk nostiprināt paplašināšanās procesa pamatjautājumus, ieskaitot tiesiskumu, demokrātiju, cilvēktiesību, **tai skaitā darba pamattiesību un piekļuves veselības aprūpei**, un pamatbrīvību ievērošanu **un cīņu pret naida noziegumiem, stiprinot demokrātijas institūcijas, arī reģionālā un vietējā līmenī**, veicinot neatkarīgu tiesu varu, lielāku drošību, **stiprinot** cīņu pret

krāpšanu *un visu veidu* korupciju, *arī augsta līmeņa korupciju un oligarhu struktūrām, visu veidu nepotismu un favorītismu un interešu konfliktiem*, organizēto noziedzību, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, terorisma finansēšanu, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, *nodokļu apiešanu, agresīvu nodokļu plānošanu* un krāpšanu nodokļu jomā, *dezinformācijas izplatīšanos un ārvalstu iejaukšanos ar graujošu iedarbību*; veicināt starptautisko tiesību ievērošanu *un saskaņotību ar Savienības kopējo ārpolitiku un drošības politiku*; stiprināt mediju brīvību *un neatkarību* un akadēmisko brīvību un veicināt pilsoniskajai sabiedrībai labvēlīgu vidi; veicināt sociālo dialogu *un nodrošināt ieinteresēto personu, tai skaitā sociālo partneru, spēju stiprināšanu*; veicināt dzimumu līdztiesību, *integrētu pieeju dzimumu līdztiesības nodrošināšanai un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm un meitenēm*, nediskrimināciju un iecietību, lai nodrošinātu un stiprinātu pie *visām* minoritātēm piederīgo personu, *tai skaitā etnisko un reliģisko minoritāšu, LGBTI kopienas un pie citām neaizsargātām grupām piederīgu cilvēku*, tiesību ievērošanu; *uzlabot iekļautību un piekļūstamību attiecībā uz personām ar invaliditāti*;

- j) pastiprināt publiskās pārvaldes iedarbīgumu, *nodrošināt piekļuvi informācijai, cita starpā vides informācijai, publisko kontroli un pilsoniskās sabiedrības iesaisti lēmumu pieņemšanas procesos, atbalstīt decentralizāciju un vietējo attīstību*; atbalstīt pārredzamību, pārskatatbildību, strukturālas reformas un labu pārvaldību visos līmeņos, *arī attiecībā uz to uzraudzības un izmeklēšanas pilnvarām publisko līdzekļu sadales un pieejamības jomā, kā arī publisko finanšu pārvaldības, publiskā iepirkuma un valsts atbalsta kontroles jomā, un nodrošināt trauksmes cēlēju efektīvu aizsardzību; veidot vietējās spējas un ieguldīt saņēmēju administratīvajā personālā, un mudināt norīkot ekspertus uz valsts iestādēm, kas ir atbildīgas par Mehānisma īstenošanu labuma guvējos*; atbalstīt iniciatīvas un struktūras, kas Rietumbalkānu labuma guvējos ir iesaistītas starptautiskā tiesiskuma atbalstīšanā un īstenošanā;
- ja) *stiprināt reģionālo un pārrobežu sadarbību, labas kaimiņattiecības, izlīgšanu un tiešus personiskus kontaktus.*

4. pants

Vispārīgie principi

- 1. *Vispārējo politikas satvaru šīs regulas īstenošanai veido Eiropadomes un Padomes noteiktais paplašināšanās politikas satvars, nolīgumi, kas nosaka juridiski saistošas attiecības ar labuma guvējiem, kā arī Eiropas Parlamenta rezolūcijas, Komisijas paziņojumi un Komisijas un Savienības Augstā pārstāvja ārlietās un drošības politikas jautājumos kopīgie paziņojumi. Komisija nodrošina saskaņā ar šo regulu sniegtās palīdzības un paplašināšanās politikas satvara saskaņotību.*
1. Mehānisma ietvaros īstenoņā sadarbība neatkarīgi no īstenošanas kārtības ir balstīta uz *vajadzībām un veicina* efektīvas attīstības *principus*, proti, labuma guvēju atbildību par attīstības prioritātēm, koncentrēšanos uz *skaidriem nosacījumiem un reāliem* rezultātiem, *iekļaujošas partnerības ar vietējām un reģionālajām pašvaldībām, sociālajiem partneriem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām un brīvprātīgajām organizācijām, labas kaimiņattiecības*, pārredzamību un savstarpējo pārskatatbildību. Sadarbība ir balstīta uz resursu lietderīgu un efektīvu piešķiršanu un izmantošanu.

2. No Mehānisma sniegtais atbalsts papildina atbalstu, ko sniedz saskaņā ar citām Savienības programmām un instrumentiem. Darbības, par kurām var saņemt finansējumu saskaņā ar šo regulu, var saņemt atbalstu no citām Savienības programmām un instrumentiem, ja šis atbalsts nesedz tās pašas izmaksas ***un ja tiek nodrošināta pienācīga uzraudzība un budžeta kontrole. Komisija nodrošina papildināmību un sinerģiju starp mehānismu un citām Savienības programmām, lai izvairītos no palīdzības dublēšanās un dubultas finansēšanas. Atbalsts, ko sniedz saskaņā ar šo regulu, un atbalsts, ko sniedz saskaņā ar Regulu (ES) 2021/1529, nedublējas.***
3. Lai veicinātu Komisijas un dalībvalstu rīcības efektivitāti un savstarpējo papildināmību, tās savā starpā sadarbojas un ***izvairās*** no šīs regulas ietvaros sniegtās palīdzības dublēšanās ar citu palīdzību, ko sniegusi Savienība, dalībvalstis, trešās valstis, daudzpusējas un reģionālas organizācijas un struktūras, piemēram, starptautiskas organizācijas un attiecīgās starptautiskās finanšu iestādes, aģentūras un citi līdzekļu devēji, kas nav Savienība, saskaņā ar iedibinātajiem principiem, kas attiecas uz operatīvās koordinēšanas stiprināšanu ārējās palīdzības jomā, un šajā nolūkā cita starpā īsteno pastiprinātu sadarbību ar dalībvalstīm vietējā līmenī.
- 3.a Makrofinansiālās palīdzības sniegšana neietilpst šīs regulas darbības jomā.**
4. Mehānisma ietvaros ***īstenojams darbības atbilst Savienības sociālajiem, klimata un vides standartiem, tajās*** integrē šādus jautājumus: klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām, biodaudzveidība un vides aizsardzība, ***un ekosistēmu saglabāšana, dzīvnieku labturības standarti, attiecīgā gadījumā arī ietekmes uz vidi novērtējumi, un vienlaikus pilnībā ievēro*** cilvēktiesības, ***sociālās un darba tiesības, demokrātiju, dzimumu līdztiesību, ilgtspējīgu ūdens resursu apsaimniekošanu*** un attiecīgā gadījumā katastrofu riska ***mazināšanu***, un tās atbalsta virzību uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem, veicinot integrētu rīcību, kas var radīt papildu ieguvumus un ar ko var saskaņotā veidā sasniegt vairākus mērķus. Tajās nepieļauj balasta aktīvu rašanos, ***un tās ir saderīgas ar principiem “nenodarīt būtisku kaitējumu” un “nevienu neatstāt novārtā”***, kā arī ilgtspējas integrēšanas pieeju, kas ir Eiropas zaļā kursa pamatā.
5. Labuma guvēji un Komisija nodrošina, ka visā reformu programmu sagatavošanas un Mehānisma īstenošanas laikā tiek ņemta vērā un veicināta ***dzimumu līdztiesība***, integrēta pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai un dzimumperspektīvas integrēšana. Labuma guvēji un Komisija atbilstīgi rīkojas, lai novērstu diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai ticības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ. Komisija ziņo par šiem pasākumiem kārtējos ziņojumos, ko tā iesniedz saistībā ar dzimumu līdztiesības rīcības plāniem.
6. Mehānisma atbalstu nesniedz darbībām un pasākumiem, kas nesader ar labuma guvēju nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem, no Parīzes nolīguma izrietošo to nacionāli noteikto devumu un vērienīgo mērķi ***vēlākais*** līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti vai veicina investīcijas fosilajā kurināmajā, vai rada ievērojamu negatīvu ietekmi uz vidi, klimatu ***vai biodaudzveidību***.
- 6.a Saskaņā ar ES partnerības principu un ES rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību Komisija nodrošina, ka tiek veikta pienācīga un godīga apspriešanās ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, tai skaitā labuma guvēju valsts parlamentiem, vietējām un reģionālajām pašvaldībām, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, un ka tām ir savlaicīga piekļuve attiecīgajai informācijai, lai tās varētu jēgpilni iesaistīties to aktivitāšu izstrādē un īstenošanā, kuras ir tiesīgas uz**

finansējumu no šā Mehānisma, un saistītajos uzraudzības, kontroles un izvērtēšanas procesos. Īstenojot šādu līdzdalību, cenšas atspoguļot Rietumbalkānu sabiedrības plurālismu.

7. Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm un labuma guvējiem **nodrošina, ka tiek īstenotas Savienības saistības** attiecībā uz lielāku pārredzamību un pārskatatbildību palīdzības sniegšanā, **īstenojot un nostiprinot stabilas** iekšējās kontroles sistēmu un krāpšanas apkarošanas politiku un **vienotā tīmekļa portālā obligātā kārtā darot publiski pieejamu informāciju** par palīdzības apjomu un sadalījumu **līdz pat galasaņēmēju līmenim, tai skaitā tādu personu un juridisko personu sarakstu, kuri saņem par 50 000 EUR lielākas kopsummas**, un nodrošina to, ka dati ir **aktuāli**, salīdzināmi un tiem var viegli piekļūt, tos var kopīgot un publicēt.
- 7.a **Lai nodrošinātu šā finanšu instrumenta iedarbīgumu, dalībvalstis var uzsākt regulāras un kopīgas apspriešanās ar labuma guvējiem nolūkā piedāvāt palīdzību programmu izstrādē.**

5. pants

Savienības atbalsta piešķiršanas priekšnosacījumi

1. Priekšnosacījums atbalsta piešķiršanai no Mehānisma ir tāds, ka labuma guvēji **uzlabo, atbalsta un ievēro** iedarbīgus demokrātiskos mehānismus, tai skaitā **funkcionējošu** daudzpartiju parlamentāro sistēmu, **aizsargā brīvus un plurālistiskus medijus un apkaro dezinformāciju un ārvalstu īstenotu informācijas manipulāciju un iejaukšanos, aizsargā** tiesiskumu, **arī ņemot vērā Savienības finanšu interešu apdraudējumu**, un garantē **visu** cilvēktiesību, tai skaitā pie visām minoritātēm un kopienām piederīgo personu **tiesību, aizsardzību un ievērošanu**.

Cits priekšnosacījums ir saskaņotība ar Savienības kopējo ārpolitiku un drošības politiku, arī ierobežojošu pasākumu pret Krieviju pieņemšana, kā arī saskaņotība ar Savienības vīzas prasībām attiecībā uz trešām valstīm.

Vēl viens priekšnosacījums ir tāds, ka Serbija un Kosova konstruktīvi **un ar skaidri izmērāmu virzību un reāliem rezultātiem** iesaistās savu attiecību normalizēšanā, lai pilnīgi īstenotu visus savus pienākumus, kas izriet no Nolīguma par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikuma, kā arī visiem iepriekšējiem dialoga rezultātā noslēgtajiem nolīgumiem, un iesaistās sarunās par visaptverošo nolīgumu par attiecību normalizēšanu.

2. Komisija uzrauga 1. punktā norādīto priekšnosacījumu izpildi pirms Mehānisma līdzekļu, **ieskaitot priekšfinansējumu**, izmaksāšanas labuma guvējiem un visā no Mehānisma sniegtā atbalsta periodā, pienācīgi ņemot vērā jaunāko **ziņojumu par tiesiskumu un** paplašināšanās dokumentu kopumu, **kā arī attiecīgās Eiropas Parlamenta rezolūcijas. Komisija šajā procesā ņem vērā arī attiecīgos starptautisko struktūru ieteikumus, piemēram, EDSO/ODIHR un Eiropas Padomes un tās Venēcijas komisijas ieteikumus.** Komisija var pieņemt **ar skaidriem un objektīviem kritērijiem pamatotu** lēmumu, kurā secināts, ka daži no šiem priekšnosacījumiem nav izpildīti, un **šādos gadījumos aiztur** 21. pantā minēto līdzekļu izmaksāšanu neatkarīgi no tā, vai ir izpildīti 16. panta 3. punktā minētie maksājuma nosacījumi. **Komisija pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu un Padomi aiztur līdzekļu izmaksāšanu gadījumos, kad ilgstoši netiek panākts progress, ir konstatēti būtiski trūkumi un**

vērojams regress tiesiskuma un pamatreformu jomās. Komisija izstrādā un publicē skaidras vadlīnijas par nosacījumu piemērošanu finansējuma izmaksāšanai. Komisijas novērtējums tiek vienlaikus iesniegts Eiropas Parlamentam un Padomei. Labuma guvējiem var dot iespēju novērst trūkumus, lai izpildītu priekšnosacījumus, ļaujot Komisijai pēc pozitīva novērtējuma izmaksāt līdzekļus.

II NODAĻA

Finansēšana un īstenošana

6. pants

Budžets

1. Resursi, ko saskaņā ar 2. un 3. punktu dara pieejamus no Mehānisma, 2024.–2027. gadā nepārsniedz 6 000 000 000 EUR.
2. Mehānisma īstenošanas finansējums laikposmam no 2024. gada 1. janvāra līdz 2027. gada 31. decembrim ir 2 000 000 000 EUR, no kuriem:
 - a) 98,5 % ir neatmaksājams finansiāls atbalsts labuma guvējiem reformu programmu īstenošanas vajadzībām;
 - b) 1,5 % ir paredzēti izdevumu segšanai saskaņā ar 6. punktu.
3. Aizdevumu veidā sniegtā atbalsta apjoms laikposmam no 2024. gada 1. janvāra līdz 2027. gada 31. decembrim nepārsniedz 4 000 000 000 EUR. Šī summa nav ietverta Regulas (ES) 2021/947 31. panta 4. punktā minētajā Ārējās darbības garantijas summā.

Mehānisma budžeta nomenklatūra ir strukturēta atbilstīgi tā konkrētajiem mērķiem, lai nodrošinātu pilnīgu pārredzamību un pārskatatbildību attiecībā pret budžeta lēmējinstītūciju.

Budžeta lēmējinstītūcija katru gadu mobilizē summas. Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisma nomenklatūru veido papildu budžeta posteņi, kas atbilst katram labuma guvējam saskaņā ar šo regulu.
4. Komisija 15. pantā minētajā attiecīgajā *deleģētajā aktā* nosaka sākotnējo indikatīvo katram labuma guvējam pieejamā finansējuma summu saskaņā ar I pielikumā izklāstīto metodiku, un to aprēķina, pamatojoties uz visjaunākajiem datiem, kas pieejami 29. pantā noteiktajā šīs regulas spēkā stāšanās dienā. Īstenošanas laikā indikatīvās summas var mainīties saskaņā ar 21. pantā izklāstītajiem principiem.
5. Līdzekļu summa, kas saskaņā ar 19. pantu darīta pieejama, izmantojot Regulas (ES) 2021/1529¹ 12. pantā minēto Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu (*WBIF*), ir vismaz 50 % no 1. punktā minētās kopējās summas. Šī iemaksa ietver visu šā panta 2. punkta a) apakšpunktā minētā neatmaksājamā finansiālā atbalsta summu, no kuras atskaitīta uzkrājumu summa.
6. Šā panta 2. punkta b) apakšpunktā minētos resursus var izmantot ar Mehānisma īstenošanu saistītai tehniskajai un administratīvajai palīdzībai, piemēram, *vietējo spēju*

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1529 (2021. gada 15. septembris), ar ko izveido Pirmspievienšanās palīdzības instrumentu (*IPA III*), OV L 330, 20.9.2021.

*veidošanai, ekspertu norīkošanai uz atbildīgajām labuma guvēju valsts iestādēm, ietekmes novērtējumiem, sagatavošanas, uzraudzības, kontroles, revīzijas un izvērtēšanas darbībām, kuras nepieciešamas Mehānisma pārvaldībai un tā mērķu sasniegšanai, jo īpaši pētījumiem, ekspertu sanāksmēm, apmācībai, apspriešanām ar labuma guvēju iestādēm, konferencēm, apspriešanām ar ieinteresētajām personām, **tai skaitā vietējām un reģionālajām pašvaldībām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām**, informācijas un komunikācijas pasākumiem, ieskaitot iekļaujošus uzrunāšanas pasākumus, un Savienības politisko prioritāšu korporatīvajai paziņošanai, ciktāl tās ir **stingri** saistītas ar šīs regulas mērķiem, to izdevumu segšanai, kas saistīti ar IT tīkliem, jo īpaši saistībā ar informācijas apstrādi un apmaiņu, un korporatīvajiem informācijas tehnoloģiju rīkiem, kā arī visu pārējo to izdevumu segšanai, kas radušies galvenajā mītnē un Savienības delegācijās saistībā ar Mehānismam vajadzīgo administratīvo un koordinācijas atbalstu. Visbeidzot, izdevumi var segt arī citu **pārredzamības** atbalsta darbību izmaksas, piemēram, izmaksas, kas saistītas ar projektu vai programmu kvalitātes kontroli un uzraudzību uz vietas, kā arī izmaksas, kas saistītas ar līdzbiedru konsultēšanu un ekspertu darbu, kuri nepieciešami reformu un investīciju novērtēšanai un īstenošanai. **Ja resursus izmanto revīzijas mērķiem, tiek atklāti un novērsti interešu konflikti starp subjektu, kas veic revīziju, un citām minētā subjekta darbībām Mehānisma ietvaros, piemēram, konsultēšanu vai administratīvo un koordinācijas atbalstu, kvalitātes kontroli un projektu uzraudzību.***

7. pants

Savienības finansējuma īstenošana un veidi

1. Mehānismu īsteno saskaņā ar Regulu (ES, Euratom) 2018/1046 vai nu tiešās pārvaldības režīmā, vai netiešās pārvaldības režīmā ar jebkuriem Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 62. panta 1. punkta pirmās daļas c) apakšpunktā minētajiem subjektiem.
2. Savienības finansējumu var piešķirt jebkurā no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 noteiktajiem veidiem, jo īpaši finansiālas palīdzības, dotāciju, iepirkuma un finansējuma apvienošanas darbību veidā.
3. Atkarībā no nepieciešamajām darbības un finansiālajām spējām subjekts, kam uzticēta finansējuma apvienošanas darbību īstenošana, var būt Eiropas Investīciju **bankas grupa**, daudzpusējas **Eiropas** finanšu iestādes, piemēram, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka, vai divpusējas Eiropas finanšu iestādes, piemēram, attīstības bankas, **vai Pasaules Bankas grupa.** ■

Kad tas iespējams, daudzpusējas finanšu iestādes, kas nav Eiropas iestādes, var piedalīties Mehānismā, veicot kopīgas darbības ar Eiropas finanšu iestādēm.

Dalībvalstis, trešās valstis, starptautiskās organizācijas, starptautiskās finanšu iestādes un citi avoti var sniegt papildu finanšu iemaksas, arī finansējuma apvienošanas darbību īstenošanai Mehānisma ietvaros. Šīs iemaksas veido ārējos piešķirtos ieņēmumus Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 21. panta 2. punkta a) apakšpunkta ii) punkta, d) un e) apakšpunkta nozīmē.

8. pants

Noteikumi par personu un subjektu atbilstību, piegāžu un materiālu izcelsmi un ierobežojumiem Mehānisma kontekstā

1. Iepirkuma un dotāciju piešķiršanas procedūrās, kas attiecas uz Mehānisma finansētām darbībām, var piedalīties starptautiskas un reģionālas organizācijas un visas fiziskās personas, kas ir turpmāk minēto valstu valstspiederīgie, un juridiskās personas, kas ir faktiski iedibinātas šajās valstīs:
 - a) dalībvalstis, labuma guvēji, Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu līgumslēdzējas puses un valstis, uz ko attiecas Regulas (ES) 2021/947 I pielikums un Regulas (ES) 2021/1529 I pielikums;
 - b) valstis, ***kuras labuma guvējiem sniedz tāda līmeņa atbalstu, kas salīdzināms ar Savienības sniegto atbalstu, ņemot vērā to ekonomikas lielumu, un*** kurām Komisija ir noteikusi savstarpēju piekļuvi ārējai palīdzībai labuma guvējos ***saskaņā ar Savienības stratēģisko autonomiju.***
2. Šā panta 1. punkta b) apakšpunktā minēto savstarpējo piekļuvi var piešķirt uz ierobežotu laiku — vismaz vienu gadu —, kad vien valsts ar vienlīdzīgiem noteikumiem atzīst par atbilstīgiem subjektus no Savienības un no valstīm, kas ir atbilstīgas saskaņā ar Mehānismu.

Komisija pieņem lēmumu par savstarpējo piekļuvi pēc apspriešanās ar attiecīgo labuma guvēju.
3. Visu Mehānisma ietvaros finansēto un iepirkto piegāžu un materiālu izcelsme ir jebkurā no 1. punkta a) un b) apakšpunktā minētajām valstīm, izņemot gadījumu, kad piegādes un materiālus nevar ar saprātīgiem nosacījumiem iegūt nevienā no šīm valstīm. ***Šādā gadījumā iepirkums atbilst piemērojamajiem Savienības noteikumiem par pienācīgu pārbaudi piegādes ķēdēs.*** Papildus tam piemēro 6. punktā izklāstītos noteikumus par ierobežojumiem.
4. Šajā pantā paredzētos atbilstības noteikumus nepiemēro atbilstīga darbuņēmēja vai — attiecīgos gadījumos — apakšuzņēmēja nodarbinātām fiziskām personām vai fiziskām personām, ar kurām tie ir noslēguši citu likumīgu līgumu, un atbilstības noteikumi nerada ierobežojumus attiecībā uz šo personu valstspiederību, ja vien ierobežojumi attiecībā uz valstspiederību nav balstīti uz 6. punktā izklāstītajiem noteikumiem.
5. Attiecībā uz darbībām, kuras līdzfinansētas kopā ar kādu subjektu vai kuras īsteno tiešas vai netiešas pārvaldības režīmā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 62. panta 1. punkta c) apakšpunktā minētiem subjektiem, piemēro arī minēto subjektu noteikumus. Tas neskar 6. punktā noteiktos ierobežojumus — tos pienācīgi atspoguļo ar minētajiem subjektiem noslēgtajos nolīgumos.
6. Atbilstības noteikumus, kas minēti 1. punktā, piegāžu un materiālu izcelsmi, kas minēti 3. punktā, un 4. punktā minēto fizisko personu valstspiederību var ierobežot attiecībā uz to juridisko personu valstspiederību, ģeogrāfisko atrašanās vietu vai veidu, kuras piedalās piešķiršanas procedūrās, un attiecībā uz piegāžu un materiālu ģeogrāfisko izcelsmi šādos gadījumos:
 - a) ja šādi ierobežojumi ir nepieciešami konkrētās darbības vai piešķiršanas procedūras īpašā veida un/vai mērķu dēļ un/vai ja šie ierobežojumi ir nepieciešami rezultatīvai darbības īstenošanai;

- b) *pēc Revīzijas padomes iepriekšēja apstiprinājuma* — ja konkrētā darbība vai piešķiršanas procedūras skar drošību vai sabiedrisko kārtību, īpaši Savienības, tās dalībvalstu vai jebkura labuma guvēja stratēģiskos aktīvus un intereses, ieskaitot digitālās infrastruktūras (arī 5G tīkla infrastruktūras), komunikācijas un informācijas sistēmu un saistīto piegādes ķēžu drošību, noturību un integritātes aizsardzību, *un darbība vai piešķiršanas procedūra neatbilst ekonomiskās drošības stratēģijai.*
7. Pretendentus un kandidātus no neatbilstīgām valstīm var pieņemt kā atbilstīgus *tikai pamatotos* steidzamības *gadījumos* vai ja pakalpojumi nav pieejami attiecīgo valstu vai teritoriju tirgos, vai citos pienācīgi pamatotos gadījumos, kad atbilstības noteikumu piemērošana padarītu darbības īstenošanu neiespējamu vai pārmērīgi grūtu, *nodrošinot pilnīgu pārredzamību un balstoties uz leģitīmu pamatojumu.*
- 7.a *Attiecībā uz publiskā iepirkuma un valsts atbalsta kontroles darbību Komisija ar ikgadējām revīzijām un kontroles pasākumiem nodrošina, ka sistēma saglabā funkcionalitāti. Šai sakarā Komisija iesniedz Eiropas Parlamentam un Parlamentam ikgadēju ziņojumu par šādu kontroles pasākumu darbību labuma saņēmējā.*
- 7.b *Ja Komisijas novērtējums par publisko iepirkumu un valsts atbalsta kontroli ir pozitīvs, šo novērtējumu ņem vērā Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta līdzekļu īstenošanā.*

9. pants

Pamat nolīgums

1. Komisija ar katru labuma guvēju noslēdz *pamat nolīgumu* par Mehānisma īstenošanu, un tajā nosaka *īpašu kārtību Mehānisma līdzekļu pārvaldībai, kontrolei, pārraudzībai, uzraudzībai, izvērtēšanai, ziņošanai un revīzijai, kā arī lai novērstu, atklātu, izmeklētu un labotu pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus. Pirms pamat nolīguma noslēgšanas veic sabiedrisko apspriešanu un saņem pozitīvu novērtējumu no attiecīgās valsts parlamenta.*
- 1.a *Skatot paraugam Eiropas rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību, izveido uzraudzības komitejas atbilstīgi paraugprakseī uzaicinājumu iesniegt priekšlikumu sagatavošanā, ziņošanā par progresu, kā arī projektu, pasākumu un darbību uzraudzībā un novērtēšanā.*
2. *Pamat nolīgumu* saskaņā ar 17. pantu papildina aizdevuma līgumi, kuros izklāstīti konkrēti noteikumi par aizdevumu veidā sniegtā finansējuma pārvaldību un īstenošanu. *Pamat nolīgumus, kā arī visus ar tiem saistītos dokumentus vienlaikus un nekavējoties nosūta Eiropas Parlamentam un Padomei un publisko.*
3. Labuma guvējiem finansējumam, *ieskaitot priekšfinansējumu*, piešķir tikai pēc tam, kad *Komisija ir pozitīvi novērtējusi 5. pantā minēto priekšnosacījumu izpildi* un ir stājušies spēkā attiecīgie *pamat nolīgumi* un piemērojamie aizdevuma līgumi.
4. *Pamat nolīgums* un aizdevuma līgumi, kas noslēgti ar katru labuma guvēju, un nolīgumi, kas noslēgti ar personu vai subjektiem, kuri saņem Savienības līdzekļus, nodrošina, ka tiek izpildīti Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 129. pantā izklāstītie pienākumi.
5. *Pamat nolīgumā* ietver sīki izklāstītas tiesību normas, kas attiecas uz:

- a) labuma guvēja apņemšanos **panākt izšķirīgu progresu virzībā uz stabilu tiesisko regulējumu krāpšanas apkarošanai un izveidot efektīvākas un lietderīgākas kontroles sistēmas, tostarp atbilstīgus mehānismus un pasākumus nolūkā efektīvi novērst, atklāt un labot pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus, kā arī nepieļaut jebkādu koruptīvu praksi, nepotismu, favorītismu vai neatbilstīgu līdzekļu sadales vai izmantošanas koncentrāciju noteiktā reģionā vai nozarē, par tādu ziņot un to novērst**, un pastiprināt cīņu pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, **organizēto noziedzību, publisko līdzekļu neatbilstīgu izlietojumu**, terorisma finansēšanu, nodokļu apiešanu, krāpšanu nodokļu jomā vai izvairīšanos no nodokļu maksāšanas **un citām nelikumīgām darbībām, kas skar Mehānisma ietvaros piešķirtos līdzekļus**;
- b) noteikumiem par līdzekļu izmaksāšanu, aizturēšanu, samazināšanu un pārdalīšanu saskaņā ar 21. pantu;
- c) darbībām, kas saistītas ar pārvaldību, kontroli, pārraudzību, uzraudzību, izvērtēšanu, ziņošanu un revīziju Mehānisma ietvaros, kā arī sistēmu pārbaudēm, izmeklēšanām, krāpšanas apkarošanas pasākumiem un sadarbību;
- d) noteikumiem par to, kā ziņot Komisijai, vai un kā ir izpildīti 12. pantā minētie maksājuma nosacījumi, **tostarp atļaujot pārbaudīt ar reformām un investīcijām saistīto atskaites punktu un mērķrādītāju sasniegšanu**;
- e) noteikumiem par nodokļiem, nodevām un maksājumiem saskaņā ar Regulas (ES) 2021/947 27. panta 9. un 10. punktu;
- ea) **XX pantā minētās Revīzijas padomes pienākumu atzīšanu un kārtību, kādā labuma guvēji ar to sadarbojas**;
- f) pasākumiem, ar ko novērš, atklāj, izmeklē un labo pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus, un pienākumu bez kavēšanās paziņot **Revīzijas padomei**, Komisijai, **Revīzijas palātai** un **OLAF**, **un attiecīgā gadījumā EPPO** par iespējamiem vai faktiskiem pārkāpumiem, krāpšanas, korupcijas un interešu konflikta gadījumiem **un citām nelikumīgām darbībām, kas ietekmē saskaņā ar Mehānismu piešķirtos līdzekļus**, un to risināšanu, **arī tad, ja tie attiecas uz subjektu, kurš īsteno līdzekļus saskaņā ar aizdevuma līgumu**;
- g) 22. un 23. pantā minētajiem pienākumiem, ieskaitot precīzus noteikumus un termiņu attiecībā uz labuma guvēja veikto datu vākšanu un Komisijas, **OLAF**, **Eiropas Revīzijas palātas un attiecīgā gadījumā EPPO** piekļuvi tiem, **arī attiecībā uz informāciju, kas ir tā subjekta rīcībā, kurš īsteno līdzekļus saskaņā ar aizdevuma līgumu**;
- ga) **pienākumu nodrošināt Revīzijas padomes ieceltam neatkarīgam ārējam auditoram tāda paša apmēra piekļuvi informācijai un pilnvaras veikt pārbaudes uz vietas, kādas ir Komisijai un Revīzijas palātai; Rietumbalkānu valstīm arī jāizmanto agrīnās atklāšanas un izslēgšanas sistēma un jāziņo Komisijai par pārkāpumiem saistībā ar līdzekļu izlietojumu**;
- h) procedūru, ar ko nodrošina, ka pieprasījumi izmaksāt aizdevuma veida atbalstu atbilst pieejamajai aizdevuma summai, ņemot vērā 6. panta 3. punktu;
- i) Komisijas tiesībām proporcionāli samazināt no Mehānisma sniegto atbalstu un atgūt jebkuru summu, kas iztērēta Mehānisma mērķu sasniegšanai, vai pieprasīt

aizdevuma atmaksu pirms termiņa gadījumos, kad konstatēti pārkāpumi, krāpšana, korupcija vai interešu konflikti, kuri ietekmē Savienības finanšu intereses un kurus labuma guvējs nav labojis, vai gadījumos, kad ir nopietni pārkāpts no *pamatnolīguma* izrietošs pienākums;

- j) noteikumiem un kārtību, kas nosaka, kā labuma guvējiem ir jāiesniedz ziņojumi, lai varētu uzraudzīt Mehānisma īstenošanu un novērtēt 3. pantā noteikto mērķu sasniegšanu.

10. pants

Pārnesumi, gada maksājumi, saistību apropriācijas

1. Atkāpjoties no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 12. panta 4. punkta, Mehānisma ietvaros neizmantotās saistību un maksājumu apropriācijas automātiski pārnes un var attiecīgi piešķirt un izmantot līdz nākamā finanšu gada 31. decembrim. Nākamajā finanšu gadā vispirms izmanto pārnesto summu.
2. Komisija *iesniedz* Eiropas *Parlamentam* un *Padomei informāciju* par pārnestām saistību apropriācijām, *tostarp attiecīgajām summām*, saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 12. panta 6. punktu.
3. Atkāpjoties no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 15. panta par kārtību, kādā apropriācijas dara pieejamas atkārtoti, saistību apropriācijas, kas atbilst to saistību summai, kuras atceltas, jo kāda darbība Mehānisma ietvaros nemaz vai daļēji nav īstenota, dara pieejamas atkārtoti sākotnējā budžeta pozīcijā.
4. Budžeta saistības darbībām, kas ilgst vairāk par vienu finanšu gadu, var sadalīt gada maksājumos pa vairākiem gadiem saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 112. panta 2. punktu.

III NODAĻA

Reformu programmas

11. pants

Reformu programmu iesniegšana

1. Katrs labuma guvējs, lai saņemtu atbalstu no Mehānisma, iesniedz Komisijai reformu programmu, kas aptver visu Mehānisma darbības laiku un pamatojas uz visjaunākās ekonomikas reformu programmas strukturālo reformu daļu un saistītajām kopīgajām politikas norādēm, par kurām panākta vienošanās 2023. gada maija ekonomikas un finanšu dialogā, attiecīgā gadījumā labuma guvēja nacionālo izaugsmes stratēģiju, pārskatīto paplašināšanās metodiku, visjaunāko paplašināšanās dokumentu kopumu un Ekonomikas un investīciju plānu Rietumbalkāniem.
2. Reformu *programmas nodrošina visaptverošu satvaru 3. pantā izklāstīto vispārīgo un konkrēto mērķu sasniegšanai, un tajās* izklāsta reformas, kas labuma guvējam jāīsteno, un jomas, kurās veicamas investīcijas, lai sasniegtu 3. pantā izklāstītos vispārīgos un konkrētos mērķus. Reformu programmās ietver visaptverošu un konsekventu pasākumu kopumu reformu *un investīciju* īstenošanai. Pamatjautājumu jomās, ieskaitot tiesiskumu, cīņu pret korupciju, *arī augsta līmeņa korupciju*,

pamattiesības un vārda brīvību, reformu programmās atspoguļo visjaunākajā paplašināšanās dokumentu kopumā *un ziņojumā par tiesiskumu* ietvertos novērtējumus, *kā arī attiecīgo starptautisko iestāžu, tai skaitā EDSO/ODIHR un Venēcijas komisijas, novērtējumus un attiecīgos Eiropas Parlamenta ziņojumus un rezolūcijas. Reformu programmās ietver aplēsi par nepieciešamo finansējumu reformu un investīciju īstenošanai Mehānisma ietvaros atbilstīgi 3. pantā izklāstītajiem vispārīgajiem un konkrētajiem mērķiem.*

3. Reformu programmās nosaka konkrētus mērķrādītājus un atskaites punktus katrā prioritārajā jomā, piemēram, energoefektivitātes, atjaunīgās enerģijas izmantošanas, digitālās infrastruktūras attīstības, tiesu sistēmas reformu un korupcijas apkarošanas pasākumu jomā. *Minētie mērķrādītāji ir konkrēti, izmērāmi, sasniedzami, atbilstoši un ar noteiktu termiņu, tā palīdzot efektīvi uzraudzīt un izvērtēt panākto, un atbilst visjaunākajam makroekonomikas un fiskālās politikas satvaram, kas iesniegts Komisijai saistībā ar ekonomikas un finanšu dialogu ar ES.*
4. Reformu programmas saskan ar reformu prioritātēm, kas noteiktas saistībā ar labuma guvēja virzību uz pievienošanu, un citiem attiecīgiem dokumentiem, piemēram, stabilizācijas un asociācijas nolīgumu, nacionālo enerģētikas un klimata plānu, no Parīzes nolīguma izrietošo nacionāli noteikto devumu un vērienīgo mērķi *vēlākais* līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti, un atbalsta šīs prioritātes un dokumentus.
5. Reformu programmās ievēro 4. pantā izklāstītos vispārīgos principus.
6. Komisija aicina labuma guvējus trīs mēnešu laikā no šīs regulas stāšanās spēkā iesniegt savas reformu programmas. *Valstu ekonomikas reformu programmas un Komisijas ikgadējie progresu ziņojumi kalpo par sākumpunktu. Komisija labuma guvēju reformu programmas nodod Eiropas Parlamentam un Padomei, līdzko tās ir pieejamas.*
7. Ja no Mehānisma sniegtais atbalsts tiek pārdalīts, kā rezultātā labuma guvējs saņem papildu atbalstu, Komisija aicina šo labuma guvēju trīs mēnešu laikā iesniegt pārskatītu reformu programmu, kas aptver atlikušo Mehānisma darbības laiku. *Komisija pirms jebkādu lēmumu pieņemšanas par finanšu atbalsta pārdali informē Eiropas Parlamentu un Padomi un aicina labuma guvējus iesniegt pārskatītu reformu programmu.*

12. pants

Principi, saskaņā ar kuriem piešķirams finansējums reformu programmu ietvaros

1. Mehānisms stimulē katra labuma guvēja reformu programmas īstenošanu, līdzekļu izmaksāšanai piemērojot maksājuma nosacījumus. Šos maksājuma nosacījumus piemēro 6. panta 2. punkta a) apakšpunktā un 6. panta 3. punktā minētajiem līdzekļiem, un tie ir formulēti kā *izmērāmi* kvalitatīvi vai kvantitatīvi soļi *un ir piesaisīti konkrētu atskaites punktu un mērķrādītāju sasniegšanai*. Minētie soļi atspoguļo progresu konkrētu sociālekonomisko reformu īstenošanā, cita starpā paplašināšanās procesa pamatjautājumu, *Savienības vērtību*, tiesiskuma, *tiesu sistēmas un pamattiesību* jomā, sasaistē ar 3. pantā noteikto dažādo Mehānisma mērķu sasniegšanu un atbilstoši visjaunākajam paplašināšanās dokumentu kopumam *un ziņojumam par tiesiskumu*.

Kad maksājuma nosacījumi ir izpildīti, atkarībā no nosacījumu izpildes pakāpes **un 5. panta 1. punktā minēto priekšnosacījumu izpildes** tiek izmaksāta visa līdzekļu summa vai to daļa.

2. Attiecībā uz finansējumu, ko īsteno, izmantojot 19. pantā minēto fondu, 1. punktā minēto maksājuma nosacījumu izpilde ir pirmais priekšnosacījums. Līdzekļus izmaksā pēc tam, kad ir saņemts maksājuma pieprasījums no tā kopīgā fonda pārvaldniekiem, kas izveidots *WBIF* ietvaros līdzekļu devēju iemaksu saņemšanai.

Ar Mehānisma līdzekļiem neatbalsta darbības vai pasākumus, kas varētu apdraudēt labuma guvēja integritāti vai institucionālo sistēmu saskaņā ar tā konstitucionālo kārtību un attiecīgajām starptautiskajām saistībām.

3. Vispārīgie maksājuma nosacījumi, kas jāizpilda, lai līdzekļus izmaksātu, ir makrofinansiālā stabilitāte, pareiza publisko finanšu pārvaldība, pārredzamība un budžeta pārraudzība.

13. pants

Reformu programmu saturs

1. Reformu programmās jo īpaši izklāsta šādus argumentētus un pamatotus elementus:
 - a) pasākumi, ar kuriem var, ***pamatojoties uz vajadzībām***, konsekventi, visaptveroši un pietiekami līdzsvaroti tiek ties uz 3. pantā noteiktajiem mērķiem ***izmērāmu atskaites punktu un mērķrādītāju veidā***, ieskaitot strukturālās reformas, investīcijas un, ja nepieciešams, pasākumus, ar ko nodrošina priekšnosacījumu izpildi;
 - aa) ***pasākumi saistībā ar tiesiskumu un cīņu pret korupciju, krāpšanu un organizēto noziedzību, uz kuriem attiecas sarunu 23. un 24. sadaļa, ar publisko finanšu pārvaldību un iekšējo kontroli, uz kuriem attiecas sarunu 32. sadaļa, kā arī saistībā ar valsts atbalsta kontroli, uz kuriem attiecas sarunu 8. sadaļa;***
 - b) skaidrojums par to, kā pasākumi saskan ar ***4. pantā*** minētajiem ***vispārīgajiem*** principiem ***un 4. un 11. pantā minētajām prasībām***, stratēģijām, plāniem un programmām;
 - c) skaidrojums par to, cik liels ir paredzamais pasākumu ieguldījums ***šādās jomās:***
 - i) ***demokrātijas institūciju, labas pārvaldības, valsts pārvaldes un spēju veidošanas, mediju brīvības un pilsoniskās sabiedrības stiprināšana;***
 - ii) ***starptautiskais taisnīgums, labas kaimiņattiecības un izlīgšana;***
 - iii) ***decentralizācija un vietējā attīstība;***
 - iv) ***klimata, biodaudzveidības un vides mērķi, jo īpaši, panākot konvergenci ar Savienības klimata un vides standartiem un saderību ar principu “nenodarīt būtisku kaitējumu”;***
 - v) ***sociālā kohēzija, arī progress virzībā uz Savienības sociālo un ekonomisko standartu sasniegšanu, nevienlīdzības mazināšanu, līdztiesību un neaizsargātu grupu iekļaušanu;***
 - vi) ***digitālā pārveide, inovācija, izglītība, apmācība un nodarbinātība;***

- vii) *dzimumu līdztiesība un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana sievietēm un meitenēm, arī sieviešu un meiteņu tiesību aizsardzība un veicināšana saskaņā ar ES rīcības plāniem dzimumu līdztiesības jomā un attiecīgajiem Padomes secinājumiem un starptautiskajām konvencijām;*
- viii) *nediskriminācija, iecietība un pie visām minoritātēm, tai skaitā etniskajām un reliģiskajām minoritātēm un LGBTI kopienas, piederīgu personu tiesību ievērošana;*
- ix) *trauksmes cēlāju aizsardzības nodrošināšana;*
- d) *attiecībā uz reformām un investīcijām — juridiski saistošs indikatīvs grafiks, kas attiecas uz ex ante izmaksām un ir izmērāms, un plānotie maksājuma nosacījumi, ko piemēro līdzekļu izmaksāšanai un kas formulēti kā kvalitatīvi un kvantitatīvi soļi konkrētu mērķrādītāju un atskaites punktu veidā, kuri jāīsteno ne vēlāk kā līdz 2027. gada 31. augustam;*
- e) *kārtība, kādā labuma guvējs iedarbīgi uzraudzīs reformu programmu, ziņos par to un to izvērtēs, piemērojot labāka regulējuma pamatnostādņēs iekļauto metodiku, arī ierosinātie izmērāmie kvalitatīvie un kvantitatīvie soļi un attiecīgie 2. punktā izklāstītie rādītāji;*
- f) *skaidrojums par labuma guvēja sistēmu un plānotajiem pasākumiem, ar ko paredzēts iedarbīgi novērst, atklāt un labot pārkāpumus, krāpšanu, korupciju, augsta līmeņa korupciju, interešu konfliktus, organizēto noziedzību un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un panākt valsts atbalsta kontroles noteikumu izpildi, un ierosinātie pasākumi pastāvošo trūkumu novēršanai reformu programmas īstenošanas pirmajos gados;*
- fa) *attiecībā uz reformu programmu sagatavošanu un attiecīgā gadījumā īstenošanu — kopsavilkums par atbilstīgi valsts tiesiskajam regulējumam īstenoto apspriešanos ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, tai skaitā valstu parlamentiem, vietējām un reģionālajām pārstāvības struktūrām un iestādēm, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, un informācija par to, kā minēto ieinteresēto personu ieguldījums atspoguļots reformu programmās;*
- fb) *pasākumi, kuru mērķis ir nepieļaut Mehānisma finansējuma dublēšanos ar citu Savienības programmu vai līdzekļu devēju finansējumu, jo īpaši saskaņā ar Regulu (ES) 2021/1529 sniegto atbalstu;*
- fc) *informācija par citu līdzekļu devēju pašreizējo un plānoto ieguldījumu;*
- fd) *skaidrojums par to, kā labuma guvēji nodrošina Savienības finanšu interešu aizsardzību pienācīgā līmenī, piemērojot ar Regulā (ES, Euratom) 2018/1046 un citos saistītajos Savienības tiesību aktos paredzētajiem standartiem salīdzināmus standartus;*
- fe) *noteikumi, kas sekmē pārredzamību un pārskatatbildību, atvieglojot sabiedrības piekļuvi informācijai, kas saistīta ar Mehānisma līdzekļu sadali;*
- g) *cita būtiska informācija.*

I
2.a *Reformu programmas ir balstītas uz rezultātiem un ietver rādītājus, ar kuriem novērtē virzību uz 3. pantā izklāstīto vispārīgo un konkrēto mērķu sasniegšanu.*

Minētie rādītāji ir balstīti uz starptautiski apstiprinātiem rādītājiem un rādītājiem, kas jau ir pieejami saistībā ar labuma guvēja rīcībpolitiku. Turklāt rādītāji pēc iespējas saskan ar galvenajiem snieguma rādītājiem, kas iekļauti Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (IPA III) rezultātu satvarā, Eiropas Fonda ilgtspējīgai attīstībai plus (EFIA+) rezultātu mērīšanas sistēmā un WBIF, un ietver arī rādītājus attiecībā uz apspriešanos un pārredzamību. Rādītāji ir noteikti, konkrēti, izmērāmi, sasniedzami, atbilstoši un ar noteiktu termiņu. Katram rādītājam ir noteiktas kvantitatīvas un kvalitatīvas robežvērtības, kas ļauj maksājuma nosacījumus uzskatīt par apmierinoši izpildītiem.

2.b *Komisija ir pilnvarota pieņemt deleģētos aktus, lai papildinātu šo regulu nolūkā noteikt kopīgus rādītājus, kas tiktu izmantoti ziņošanai par progresu un Mehānisma uzraudzībai un izvērtēšanai vispārīgo un konkrēto mērķu sasniegšanas aspektā.*

14. pants

Komisijas veiktais reformu programmu novērtējums

1. Komisija bez liekas kavēšanās novērtē katra labuma guvēja reformu programmas vai attiecīgā gadījumā šīs programmas grozījumu atbilstību, plašumu un piemērotību. Veicot novērtējumu, Komisija cieši sadarbojas ar attiecīgo labuma guvēju un var sniegt apsvērumus, pieprasīt papildu informāciju *vai prasīt labuma guvējam pārskatīt vai grozīt tā reformu programmu.*
2. Novērtējot reformu programmas, Komisija ņem vērā attiecīgo pieejamo analītisko informāciju par labuma guvēju, labuma guvēja sniegto pamatojumu un elementus, kas minēti 13. pantā, kā arī jebkādu citu būtisku informāciju, piemēram, 11. pantā uzskaitīto informāciju.
3. Savā novērtējumā Komisija ņem vērā jo īpaši šādus kritērijus:
 - a) vai reformu programmā ir atspoguļots **uz vajadzībām balstīts**, atbilstīgs, visaptverošs, konsekvents un pienācīgi līdzsvarots ceļš uz 3. pantā noteiktajiem mērķiem;
 - aa) *vai reformu programma un tajā paredzētie pasākumi ir saskanīgi ar 4. un 11. pantā minētajiem principiem, stratēģijām, plāniem un programmām;*
 - b) vai ir gaidāms, ka reformu programma paātrinās virzību uz sociālekonomiskās atšķirības novēršanu starp labuma guvēju un Savienību, un tādējādi tā uzlabo labuma guvēju ekonomisko, sociālo un vidisko attīstību, veicina konvergenci ar Savienības standartiem, **mazina nevienlīdzību un stiprina sociālo kohēziju**;
 - c) vai ir gaidāms, ka reformu programma paātrinās labuma guvēju pāreju uz ilgtspējīgu, klimatneitrālu, klimatnoturīgu un iekļaujošu ekonomiku, uzlabojot reģiona savienojamību, panākot progresu zaļās un digitālās pārkārtošanās, arī biodaudzveidības, jomā, **mazinot stratēģisko atkarību** un veicinot **pētniecību un inovāciju, izglītību, apmācību, nodarbinātību** un prasmes, kā arī darba tirgu plašākā nozīmē, **pievēršot īpašu vērību jauniešiem**;
 - ca) *vai reformu programmā iekļautie pasākumi ir saskanīgi ar principiem “nenodarīt būtisku kaitējumu” un “nevienu neatstāt novārtā”;*
 - cb) *vai ir gaidāms, ka reformu programma veicinās:*

- i) demokrātijas institūcijas, labu pārvaldību, valsts pārvaldi un spēju veidošanu, mediju brīvību un pilsonisko sabiedrību;*
 - ii) starptautisko taisnīgumu, labas kaimiņattiecības un izlīgumu;*
 - iii) decentralizāciju un vietējo attīstību;*
 - iv) dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm un meitenēm;*
 - v) nediskrimināciju, iecietību un pie visām minoritātēm, tai skaitā etniskajām un reliģiskajām minoritātēm un LGBTI kopienas, piederīgu personu tiesību ievērošanu;*
 - vi) trauksmes cēlāju aizsardzību;*
- d) vai ir gaidāms, ka reformu programma vēl vairāk nostiprinās paplašināšanās procesa pamatjautājumus, kas definēti 3. panta 2. punkta i) apakšpunktā;
- e) vai reformu programma **atbilst attiecīgajiem priekšnosacījumiem** un maksājuma **nosacījumiem**;
- f) vai labuma guvēja ierosinātie maksājuma nosacījumi ir piemēroti un vērienīgi, atbilst jaunākajā paplašināšanās dokumentu kopumā ietvertajam novērtējumam un ir pietiekami jēgpilni un skaidri, lai to izpildes gadījumā varētu izmaksāt attiecīgos līdzekļus, un vai ziņošanas vajadzībām ierosinātie rādītāji ir piemēroti un pietiekami vispārējo mērķu sasniegšanā panāktā progresa uzraudzīšanai un ziņošanai par to;
- g) vai ir gaidāms, ka ar labuma guvēja ierosinātajiem pasākumiem varēs rezultatīvi novērst, konstatēt un labot pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus, **organizēto noziedzību un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, kā arī efektīvi izmeklēt noziedzīgus nodarījumus, kas skar Mehānisma ietvaros piešķirtos līdzekļus, un uzsākt par tiem kriminālvajāšanu**, un nodrošināt, ka no Mehānisma piešķirtais finansējums nedublējas ar finansējumu, kas piešķirts no citām Savienības programmām, **jo īpaši ar atbalstu, kurš sniegts saskaņā ar Regulu (ES) 2021/1259**, vai ko piešķirušī citi līdzekļu devēji;
- ga) vai ir gaidāms, ka labuma guvēja ierosinātie pasākumi nodrošinās Savienības finanšu interešu aizsardzību pienācīgā līmenī, piemērojot ar Regulā (ES, Euratom) 2018/1046 paredzētajiem standartiem salīdzināmus standartus;*
- gb) vai reformu programmā ir efektīvi atspoguļots ieguldījums, ko devušas attiecīgās ieinteresētās personas, tai skaitā valstu parlamenti, vietējās un reģionālās pārstāvības struktūras un iestādes, sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas.*
4. Labuma guvēju iesniegto reformu programmu novērtēšanā Komisijai var palīdzēt neatkarīgi eksperti.
- 4.a ***Ja tās veiktā novērtējuma rezultāti rāda, ka daži vai visi no 3. punktā minētajiem kritērijiem nav izpildīti, Komisija pieprasa labuma guvējam pārskatīt vai grozīt reformu programmu, lai novērstu iespējamos riskus. Šādu pārskatīšanu saskaņo ar to pārrobežu programmu apstiprināšanas procesu, kurās piedalās labuma guvēji.***

Deleģētais akts par papildu noteikumiem

1. Pozitīva novērtējuma gadījumā **attiecībā uz** reformu programmu, ko labuma guvējs iesniedzis saskaņā ar 14. pantu, vai attiecīgā gadījumā programmas grozījumu, kas iesniegts saskaņā ar 16. pantu, **Komisija ir pilnvarota pieņemt deleģēto aktu saskaņā ar 26. pantu, lai papildinātu šo regulu ar noteikumiem, kuros izklāstīti šā panta 2. un 3. punktā minētie jautājumi.**
2. **Deleģētajā aktā izklāsta nepieciešamās** reformas, kas jāīsteno labuma guvējam, **nosaka konkrētas** atbalstāmās investīciju jomas un **izklāsta** nosacījumus, **saskaņā ar kuriem reformu programmas satvarā tiks veikti maksājumi**, ieskaitot indikatīvo grafiku un atskaites punktus un mērķrādītājus, kas jāasniedz, lai tiktu izmaksātas 6. panta 1. punkta a) apakšpunktā un 2. punktā minētās summas. **Deleģētais akts ir būtisks instruments, kas virza labuma guvēja darbības uz saskaņoto mērķu izpildi un nodrošina pārskatatbildību un progresu reformu procesā.**
3. **Deleģētajā aktā** nosaka arī:
 - a) labuma guvējam pieejamo līdzekļu indikatīvo kopsummu un ieplānotos periodiskos maksājumus, ieskaitot priekšfinansējumu, kas strukturēti saskaņā ar 13. pantu un kas veicami, kad labuma guvējs ir apmierinoši izpildījis attiecīgos maksājuma nosacījumus, kuri noteikti kā kvalitatīvi un kvantitatīvi reformu programmas īstenošanas soļi;
 - b) finansējuma periodisko maksājumu iedalījumu aizdevumu veida atbalstā un neatmaksājamā atbalstā;
 - c) termiņu, līdz kuram jāizpilda uz reformām attiecināmie galīgie maksājuma nosacījumi;
 - d) reformu programmas uzraudzības, ziņošanas un īstenošanas kārtību un grafiku, **jo īpaši labuma guvēju valstu parlamentu un citu ieinteresēto personu iesaisti**, attiecīgā gadījumā ieskaitot pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu atbilstību 24. pantam;
 - e) 13. panta 2. punktā minētos rādītājus, ar kuriem novērtē 3. pantā minēto vispārīgo un konkrēto mērķu sasniegšanā panākto progresu;

ea) Komisijas novērtējumu par 5. pantā minētajiem priekšnosacījumiem;

eb) daļējo maksājumu veikšanas kārtību, precīzi norādot katra attiecīgā maksājuma nosacījuma proporcionālo samēru katrā ieplānotajā maksājumā;

ec) to, kā novērtē pasākumu atcelšanu vai priekšnosacījumu neizpildi pēc tam, kad pabeigts īstenot Mehānismu;

ed) labuma guvēja pienākumu iesniegt Komisijas grāmatvedim pieņemamu finanšu garantiju 5 % apmērā no reformu programmas finansējuma, kura ir izpildāma pēc Komisijas pieprasījuma, ja tā novērtē, ka pēc Mehānisma īstenošanas perioda beigām labuma guvējs ir atcēlis vismaz vienu reformu programmas pasākumu.

16. pants
Reformu programmu grozījumi

1. Ja labuma guvējs objektīvu apstākļu dēļ vairs daļēji vai nemaz nevar izpildīt reformu programmu, ieskaitot attiecīgos maksājuma nosacījumus, labuma guvējs var piedāvāt grozītu reformu programmu. Šādā gadījumā labuma guvējs var iesniegt Komisijai pamatotu lūgumu grozīt *deleģēto aktu*, kas minēts 15. panta 1. punktā.
2. Komisija *pēc tam, kad ir informējusi Eiropas Parlamentu un Padomi*, var grozīt *deleģēto aktu*, īpaši tādēļ, lai ņemtu vērā pieejamo summu izmaiņas, kas veiktas saskaņā ar 21. panta principiem.
3. Ja Komisija uzskata, ka labuma guvēja norādītie iemesli pamato grozījuma izdarīšanu reformu programmā, Komisija bez liekas kavēšanās novērtē grozīto programmu saskaņā ar 14. pantu un var grozīt 15. panta 1. punktā minēto *deleģēto aktu*.
4. Grozījumā Komisija var akceptēt tādus maksājuma nosacījumu izpildes grafikus, kas iesniedzas 2028. gadā. Tas neietekmē 21. panta 8. punktā norādīto galīgo termiņu.

17. pants
Aizdevuma līgums, aizņēmumu un aizdevumu operācijas

1. Lai finansētu atbalstu, kas sniegts no Mehānisma aizdevumu veidā, Komisija ir pilnvarota Savienības vārdā vajadzīgos līdzekļus aizņemties kapitāla tirgos vai no finanšu iestādēm saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 220.a pantu.
2. Atkāpjoties no Finanšu regulas 220. panta 4. punkta, aizdevumu var izmaksāt ar *WBIF* starpniecību labuma guvēja vārdā. Atgūtās summas pārskaita labuma guvējam.
3. Komisija ar labuma guvēju noslēdz aizdevuma līgumu. Aizdevuma līgumā nosaka aizdevuma maksimālo summu, pieejamības periodu un detalizētus noteikumus un nosacījumus, saskaņā ar kuriem no Mehānisma piešķir atbalstu aizdevumu veidā. Aizdevumu maksimālais termiņš ir 40 gadi no aizdevuma līguma parakstīšanas.

Papildus Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 220. panta 5. punktā noteiktajam un atkāpjoties no tā, aizdevuma līgumā ietver priekšfinansējuma summu un noteikumus par priekšfinansējuma noskaidrošanu. ***Komisija Eiropas Parlamentam un Padomei vienlaikus nodod šādus informācijas elementus:***

- a) *aizdevuma summa (EUR);*
- b) *vidējais aizdevuma dzēšanas termiņš;*
- c) *cenu noteikšanas formula un aizdevuma pieejamības periods;*
- d) *maksimālais maksājumu skaits un skaidrs un precīzs atmaksāšanas grafiks.*

Attiecībā uz aizdevuma summām, kas īstenotas ar *WBIF* starpniecību, aizdevuma līgumā arī:

- a) paredz, ka labuma guvējs neatsaucami un bez nosacījumiem pilnvaro Komisiju izmaksāt summas subjektam, kas īsteno šo fondu, pēc šā subjekta pieprasījuma un ka Komisija, veicot maksājumu minētajam subjektam, tiek atbrīvota no maksājumu saistībām pret labuma guvēju;

- b) paredz labuma guvējam pienākumu segt īstenošanas izmaksas un visas maksas, kas jāmaksā saistībā ar fonda īstenošanu saskaņā ar nosacījumiem, par kuriem Komisija vienojusies ar subjektu, kas īsteno fondu.

3.a Aizdevuma līgumu vienlaikus iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei.

18. pants
Uzkrājumu veidošana

1. Saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 211. panta 1. punktu aizdevumiem, ko piešķir saskaņā ar šo regulu, veido uzkrājumus pēc 9 % likmes, kad dara pieejamus līdzekļus, uz kuriem attiecas šīs regulas 6. panta 3. punkts. Uzkrājumus veido no 6. panta 2. punkta a) apakšpunktā minētā finansējuma.

Budžeta saistības attiecībā uz šiem uzkrājumiem uzņemas līdz 2027. gada 31. decembrim. Atkāpjoties no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 211. panta 2. punkta pēdējā teikuma, maksājumus uzkrājumu veidošanai veic pakāpeniski un uzkrājumu veidošanu pabeidz vēlākais brīdī, kad aizdevumi ir pilnībā izmaksāti.

2. Uzkrājumu summas iemaksā kopējā uzkrājumu fondā, **izmantojot īpašu budžeta pozīciju**. Tie var attiekties arī uz makrofinansiālās palīdzības aizdevumiem saskaņā ar Regulas (ES) 2021/947 31. panta 5. punktu. Uzkrājumu likmi pārskata vismaz reizi **gadā**, skaitot no šīs regulas stāšanās spēkā.

3. Komisija ir pilnvarota pieņemt deleģēto aktu saskaņā ar 26. pantu, lai grozītu uzkrājumu likmi, piemērojot Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 211. panta 2. punktā izklāstītos kritērijus. **Komisija par pārskatīšanas rezultātiem informē Eiropas Parlamentu un Padomi.**

19. pants

Investīciju projektu un programmu īstenošana Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmas ietvaros

1. Lai izmantotu ES finansiālā atbalsta spējas piesaistīt papildu investīcijas, investīcijas infrastruktūrā, ar kurām atbalsta reformu programmu izpildi, īsteno, izmantojot *WBIF*.
2. **Deleģētajā aktā**, kas minēts 15. pantā, nosaka līdzekļu summu, kas darāma pieejama izmantošanai *WBIF* ietvaros.
3. Komisija pēc 21. panta 3. punktā minētā lēmuma pieņemšanas iesniedz attiecīgus investīciju projektu vai programmu priekšlikumus Regulas (ES) 2021/947 35. panta 8. punktā minētajai *WBIF* Darbības padomei atzinuma sniegšanai.
4. Vismaz 37 % no neatmaksājamā finansiālā atbalsta, kas piešķirts ar *WBIF* starpniecību **un ko aprēķina saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241, ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu¹, VI pielikumu**, velta klimata mērķiem.
5. Finansējumu, kas Mehānisma ietvaros pēc uzkrājumu summas atskaitīšanas piešķirts no 6. panta 2. punkta a) apakšpunktā minētā finansējuma, īsteno netiešās pārvaldības režīmā, ņemot vērā plānotās investīcijas, un sniedz pakāpeniski, izmantojot iemaksas kopīgajā fondā, kas izveidots *WBIF* ietvaros līdzekļu devēju iemaksu saņemšanai.

¹ ***Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 057, 18.2.2021., 17. lpp.)***

6. Šo finansējumu dara pieejamu no kopīgā fonda atbalstāmajām investīcijām tikai tad, kad ir pieņemts 21. panta 3. punktā minētais lēmums.
7. Finansējumu, kas Mehānisma ietvaros sniegts no aizdevumiem, kā minēts 6. panta 5. punktā, dara pieejamu ar *WBIF* starpniecību atbilstoši Komisijas un labuma guvēju noslēgtajam aizdevuma līgumam saskaņā ar 17. panta 2. punktu. Attiecībā uz visiem aizdevuma līgumiem kopā 12. panta 2. punktā minētā kopīgā fonda pārvaldnieki Komisijai gadā iesniedz ne vairāk kā 12 līdzekļu izmaksāšanas pieprasījumu. Investīciju projekti un programmas var saņemt atbalstu no diviem 1. punktā minētajiem finansējuma avotiem, kā arī citām Savienības programmām un instrumentiem, ja šis dažādu avotu, programmu un instrumentu sniegtais atbalsts cits citu papildina un nesedz vienas un tās pašas izmaksas. ***Komisija WBIF Darbības padomei sniedz sīki izstrādātu novērtējumu par katra ieguldījumu projekta vai programmas pievienoto vērtību, sinerģiju un papildināmību ar citām Savienības programmām, jo īpaši ar atbalstu, kas sniegts saskaņā ar Regulu (ES) 2021/1529, kā arī par veiktajiem pasākumiem nolūkā izvairīties no dubultas palīdzības un dubultas finansēšanas.***

20. pants

Priekšfinansējums

1. Pēc reformu programmas iesniegšanas Komisijai labuma guvējs var pieprasīt priekšfinansējuma izmaksāšanu līdz 7 % apmērā no kopējās summas, ko paredzēts piešķirt no šā Mehānisma saskaņā ar 6. panta 4. punktu.
Priekšfinansējumu nedara pieejamu, ja labuma guvēja kontroles sistēmā ir nepilnības, ko risina ar īpašiem reformu programmas pasākumiem, kā aprakstīts 13. panta 1. punkta f) apakšpunktā.
2. Komisija var izmaksāt pieprasīto priekšfinansējumu pēc tam, kad tā ir pieņēmusi 15. pantā minēto ***deleģēto aktu*** un ir stājies spēkā ***pamatnolīgums*** un aizdevuma līgums. Līdzekļus izmaksā saskaņā ar 21. panta 3. punkta pirmo teikumu ar noteikumu, ka ir izpildīti 5. pantā izklāstītie priekšnosacījumi, ***kurus Komisija skaidri novērtē pirms deleģētā akta pieņemšanas.***
3. Komisija lemj par priekšfinansējuma izmaksāšanas termiņu, un to var izmaksāt vienā vai vairākās daļās.

21. pants

Maksājuma nosacījumu izpildes novērtējums, līdzekļu aizturēšana, samazināšana un pārdale un noteikumi par maksājumiem

1. Divreiz gadā labuma guvējs iesniedz pienācīgi pamatotu pieprasījumu izmaksāt līdzekļus attiecībā uz izpildītajiem maksājuma nosacījumiem, kas saistīti ar kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem soļiem.
2. Komisija ***sadarbībā ar Eiropas Parlamentu un Padomi izstrādā vadlīnijas par to, kā novērtēt***, vai labuma guvējs ir apmierinoši izpildījis maksājuma nosacījumus, kas izklāstīti 15. panta 1. punktā minētajā ***deleģētajā aktā, pamatojoties uz informāciju, ko saņēmis labuma guvējs un, ja tādi pieejami, attiecīgajiem datiem, ko iesniegušas dalībvalstu iestādes, OLAF un Eiropas Revīzijas palāta.*** Atzīstot šo maksājuma nosacījumu izpildi par apmierinošu, tiek pieņemts, ka ar tām pašām reformām saistītos

pasākumus, kas iepriekšējos lēmumos atzīti par labuma guvēja apmierinoši izpildītiem, labuma guvējs nav atcēlis. Komisijai var palīdzēt eksperti.

3. Ja Komisija sniedz pozitīvu novērtējumu, ka visi piemērojamie nosacījumi ir apmierinoši izpildīti, tā bez liekas kavēšanās pieņem lēmumu, ar ko atļauj izmaksāt šiem nosacījumiem atbilstošos līdzekļus. ***Komisija paziņo savu novērtējumu Eiropas Parlamentam un Padomei un pirms lēmuma pieņemšanas apspriežas ar tiem.*** Lēmumā atbilstoši 6. panta 4. punktā noteiktajam sadalījumam nosaka to līdzekļu summu, kas jādara pieejama kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz valsts budžetu, un to līdzekļu summu, kas jādara pieejama ar *WBIF* starpniecību. Attiecībā uz šīm summām šis lēmums ir 12. pantā minētais nosacījums — attiecībā uz to līdzekļu summu, kas jādara pieejama kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz valsts budžetu, — un 12. pantā minētais pirmais priekšnosacījums — attiecībā uz to līdzekļu summu, kas jādara pieejama ar *WBIF* starpniecību.
4. Ja Komisija sniedz negatīvu novērtējumu, ka indikatīvajā grafikā kādi nosacījumi nav izpildīti, šiem nosacījumiem atbilstošo līdzekļu izmaksāšanu aiztur. ***Komisija pirms lēmuma pieņemšanas savu novērtējumu dara zināmu Eiropas Parlamentam un Padomei.*** Aizturētās summas var atbrīvot tikai tad, kad labuma guvējs nākamajā līdzekļu izmaksāšanas pieprasījumā ir pienācīgi pierādījis, ka tas ir īstenojis nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu attiecīgo nosacījumu apmierinošu izpildi.
5. Ja Komisija secina, ka labuma guvējs nav veicis vajadzīgos pasākumus 12 mēnešu laikā pēc 6. punktā minētā sākotnējā negatīvā novērtējuma, Komisija neatmaksājamā finansiālā atbalsta un aizdevuma summu samazina proporcionāli tai daļai, kas atbilst attiecīgajiem maksājuma nosacījumiem. Pirmajā īstenošanas gadā piemēro 24 mēnešu termiņu, ko skaita no 6. punktā minētā sākotnējā negatīvā novērtējuma. Labuma guvējs var iesniegt savus apsvērumus divu mēnešu laikā pēc tam, kad tam ir paziņoti Komisijas secinājumi.
6. Neviena summa, kas atbilst maksājuma nosacījumiem, kuri līdz 2028. gada 31. decembrim nav izpildīti, labuma guvējiem nepienākas, un par visām šīm summām atceļ saistības, vai attiecīgā gadījumā šīs summas izņem no aizdevumu veidā pieejamā atbalsta summas.
7. Komisija var samazināt neatmaksājamā finansiālā atbalsta summu, cita starpā ar ieskaitu saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 102. pantu, vai aizdevuma summu, ja tiek konstatēts, ka ir notikuši pārkāpumi, krāpšana, korupcija vai interešu konflikti, kas ietekmē Savienības finanšu intereses un ko labuma guvējs nav labojis, vai ka ir nopietni pārkāpts no ***pamatnolīgumiem*** vai aizdevuma līgumiem izrietošs pienākums, vai ja ir nopietnas bažas par šādiem gadījumiem, kā par to liecina cita starpā *OLAF* vai ***Eiropas Revīzijas palātas*** sniegtā informācija vai ***22.a pantā minētie Revīzijas padomes ziņojumi. Par šādiem lēmumiem informē Eiropas Parlamentu un Padomi.***
8. Komisija var nolemt jebkuru saskaņā ar 6. vai 7. punktu veiktā samazinājuma summu pārdalīt citiem Mehānisma labuma guvējiem, grozot 15. panta 1. punktā minēto ***deleģēto aktu.*** ***Komisija pirms jebkāda lēmuma pieņemšanas par finanšu atbalsta pārdali iesniedz savu novērtējumu Eiropas Parlamentam un Padomei. Komisija šāda finansiālā atbalsta pārdalei izmanto pielikumā izklāstīto metodiku un ņem vērā labuma guvēju apguves spēju, vienlaikus balstoties uz skaidriem un pārredzamiem kritērijiem. Komisija arī sniedz tehnisko palīdzību, lai novērstu līdzekļu guvēju apguves spējas trūkumu.***

9. Atkāpjoties no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 116. panta 2. punkta, attiecībā uz to Mehānisma finansējuma daļu, kas izmaksāta kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz labuma guvēju valsts budžetu, maksājuma termiņš, kas minēts Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 116. panta 1. punkta a) apakšpunktā, sākas dienā, kad saskaņā ar šā panta 4. punktu paziņots lēmums, ar ko atļauj līdzekļus izmaksāt labuma guvējam.
10. Maksājumiem, kas veikti kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz labuma guvēju valsts budžetu saskaņā ar šo pantu un šīs regulas 22. pantu, nepiemēro Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 116. panta 5. punktu.
11. Līdzekļu izmaksāšana no Mehānisma ir atkarīga no pieejamā finansējuma **un tiek veikta saskaņā ar ikgadējo budžeta procedūru**. Līdzekļus izmaksā periodiskos maksājumos. Periodisko maksājumu var veikt vienā vai vairākās daļās.
12. Summu, kas darīta pieejama kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz valsts budžetu, izmaksā pēc 3. punktā minētā lēmuma pieņemšanas un saskaņā ar aizdevuma līgumu.
13. Neatkarīgi no tā, vai aizdevumu veidā sniegtā atbalsta summas novirza tieši uz valsts budžetu vai izmaksā ar *WBIF* starpniecību, tās izmaksā tikai tad, ja labuma guvējs ir iesniedzis maksājuma pieprasījumu aizdevuma līgumā noteiktajā formā.
14. Summu, kas darīta pieejama ar *WBIF* starpniecību, izmaksā pēc tam, kad ir pieņemts 3. punktā minētais lēmums, iesniegts 13. punktā minētais maksājuma pieprasījums un saņemts maksājuma pieprasījums no tā kopīgā fonda pārvaldniekiem, kas izveidots *WBIF* ietvaros līdzekļu devēju iemaksu saņemšanai.

IV NODAĻA

Savienības finanšu interešu aizsardzība

22. pants

Savienības finanšu interešu aizsardzība

1. Mehānisma īstenošanā Komisija un labuma guvēji veic visus atbilstīgos pasākumus, lai aizsargātu Savienības finanšu intereses, ņemot vērā proporcionalitātes principu un konkrētos nosacījumus, saskaņā ar kuriem Mehānisms darbosies, 5. panta 1. punktā izklāstītos priekšnosacījumus un konkrētajos **pamatnolīgumos** izklāstītos nosacījumus, jo īpaši attiecībā uz krāpšanas, korupcijas, interešu konfliktu un pārkāpumu novēršanu, atklāšanu un labošanu, **kā arī tādu kriminālpārkāpumu izmeklēšanu, kas skar no Mehānisma sniegtos līdzekļus, un saukšanu pie atbildības par tiem**. Katrs labuma guvējs apņemas **ieviest stabilu tiesisko regulējumu, lai ar krimināllikumu cīnītos pret krāpšanu, īstenot lietderīgas un efektīvas pārvaldības un kontroles sistēmas** un nodrošināt to, ka nepareizi izmaksātās vai nepareizi izlietotās summas var atgūt. **Labuma guvēji arī apņemas nodrošināt, ka kompetentās valsts iestādes nekavējoties apstrādā EPPO un dalībvalstu kompetento iestāžu iesniegtos savstarpējās tiesiskās palīdzības pieprasījumus un izdošanas pieprasījumus attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem, kas skar Mehānisma līdzekļus**.
2. **Pamatnolīgumā** labuma guvējam nosaka šādus pienākumus:

- a) regulāri pārbaudīt, vai piešķirtais finansējums ir izmantots saskaņā ar piemērojamajiem noteikumiem, jo īpaši attiecībā uz krāpšanas, korupcijas, interešu konfliktu un pārkāpumu novēršanu, atklāšanu un labošanu;
- aa) aizsargāt trauksmes cēlētus;**
- b) veikt atbilstīgus pasākumus, lai novērstu, atklātu un labotu krāpšanu, korupciju, interešu konfliktus un pārkāpumus, **kā arī izmeklēt kriminālpārkāpumus**, kas ietekmē Savienības finanšu intereses, un **saukt pie atbildības par tiem, atklāt dubultu finansēšanu un izvairīties no tās**, un sākt tiesvedību piesavinātu līdzekļu atgūšanai, cita starpā saistībā ar pasākumiem, ar kuriem īsteno reformu programmās paredzētās reformas un investīciju projektus vai programmas, **kā arī veikt atbilstīgus pasākumus, lai nekavētos apstrādātu EPPO un dalībvalstu kompetento iestāžu savstarpējās palīdzības pieprasījumus attiecībā uz kriminālpārkāpumiem, kas skar Mehānisma līdzekļus; noteikt, ka kompetentajām valsts iestādēm attiecīgā gadījumā ir pienākums ziņot EPPO par jebkādu noziedzīgu rīcību, kas skar Mehānisma līdzekļus;**
- c) šā panta 1. punkta nolūkā, jo īpaši to pārbaūžu vajadzībām, kurās pārlicinās par reformu programmās paredzēto reformu īstenošanai piešķirto līdzekļu izlietojumu, nodrošināt pienācīgu datu vākšanu par personām un subjektiem, kas saņem finansējumu reformu programmā paredzēto pasākumu īstenošanai saskaņā ar III nodaļu, **arī pienācīgas informācijas vākšanu par faktiskajām īpašumtiesībām**, un piekļuvi šādiem datiem **un informācijai saskaņā ar Savienības datu aizsardzības principiem un piemērojamajiem datu aizsardzības noteikumiem;**
- d) skaidri pilnvarot Komisiju, *OLAF*, Revīzijas palātu un attiecīgā gadījumā *EPPO* īstenot to tiesības, kas paredzētas Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 129. pantā;
- da) ievadīt Komisijas nodrošinātā sadarbējīgā informācijas sistēmā visu informāciju, kas saistīta ar projektu īstenošanu, jo īpaši attiecībā uz sniegumu un finansiālo īstenošanu, un galasaņēmējiem;**
- db) maksājuma pieprasījumam pievienot:**
- i) **pārvaldības deklarāciju par to, ka ar līdzekļu atbalstu ir izpildīti visi attiecīgie maksājuma nosacījumi, ka kopā ar maksājuma pieprasījumu iesniegtā informācija ir pilnīga, precīza un uzticama un ka ieviestās kontroles sistēmas sniedz vajadzīgās garantijas, ka līdzekļi tika vai tiks pārvaldīti saskaņā ar visiem piemērojamajiem noteikumiem;**
- ii) **visu Mehānisma īstenošanas pasākumu sarakstu, tai skaitā pasākumu aprakstu, attiecīgā gadījumā norādot minētajiem pasākumiem un projektiem piešķirtā valsts papildu finansējuma kopējo summu un norādot līdzekļu summu, kas izmaksāta saskaņā ar Mehānismu un no citiem Savienības fondiem, arī resursus, kas pārvietoti no citām Savienības programmām;**
- iii) **kopsavilkumu par veiktajām revīzijām, tostarp konstatētajām nepilnībām un visiem veiktajiem korektīvajiem pasākumiem;**
- dc) revīzijas, kontroles un budžeta izpildes apstiprināšanas nolūkiem:**

i) glabāt turpmāk norādīto informāciju un nodrošināt kompetento Savienības iestāžu, arī budžeta izpildes apstiprinātājiestādes, piekļuvi tai:

- detalizēta uzskaitē par pieņemtajiem īstenošanas pasākumiem, tostarp informācija par valsts piešķiršanas procedūrām un līgumiem ar starpniekiem un saņēmējiem, attiecīgā gadījumā norādot valsts līdzfinansējuma, citu valsts iemaksu vai citu Mehānisma vai citu Savienības fondu iemaksu kopējo summu; kā arī

- pierādījumi, kas liecina par korelāciju starp saņemtajām dotācijām, neatmaksājamo finansiālo atbalstu vai aizdevumiem un izmaksām, kas radušās, lai sasniegtu rādītājus.

3. ***Pamatnolīgumā*** arī paredz Komisijai tiesības proporcionāli samazināt no Mehānisma sniegto atbalstu un atgūt jebkuru summu, kas iztērēta Mehānisma mērķu sasniegšanai, vai pieprasīt aizdevuma atmaksu pirms termiņa gadījumos, kad konstatēti pārkāpumi, krāpšana, korupcija vai interešu konflikti, kuri ietekmē Savienības finanšu intereses un kurus labuma guvējs nav labojis, vai gadījumos, kad ir nopietni pārkāpts no šādiem nolīgumiem izrietošs pienākums. Lemjot par atgūstamo summu un samazinājumu vai pirms termiņa atmaksājamo summu, Komisija ievēro proporcionalitātes principu un ņem vērā to, cik nopietns ir pārkāpums, krāpšana, korupcija vai interešu konflikts, kas ietekmē Savienības finanšu intereses, vai cik nopietns ir pienākuma pārkāpums. Pirms samazinājuma veikšanas vai pirmstermiņa atmaksas pieprasīšanas labuma guvējam dod iespēju iesniegt apsvērumus.

4. Personas un subjekti, kas īsteno līdzekļus Mehānisma ietvaros, bez kavēšanās ziņo Komisijai un OLAF par visiem iespējamiem krāpšanas, korupcijas, interešu konfliktu, pārkāpumu ***un administratīvu kļūmju*** gadījumiem, kuri ietekmē Savienības finanšu intereses, ***un šim nolūkam izmanto īpašu digitālu rīku, kas aprīkots ar attiecīgiem trauksmes cēlēju aizsardzības pasākumiem.***

4.a ***Informācija par Mehānisma līdzekļu galasaņēmējiem tiek ik mēnesi atjaunināta publiski pieejamā vienotā tīmekļa portālā saskaņā ar 4. panta 7. punktā noteikto principu. Komisija nodrošina labuma guvējiem platformu šīs informācijas publicēšanai un dara šo informāciju pieejamu interaktīvā kartē.***

22.a pants

Revīzijas padome

1. ***Komisija izveido Revīzijas padomi, pirms labuma guvēji iesniedz pirmo maksājuma pieprasījumu.***

2. ***Revīzijas padomē ir neatkarīgi locekļi, kurus ieceļ Komisija. Komisija var uzaicināt dalībvalstu un citu līdzekļu devēju pārstāvjus piedalīties Revīzijas padomes darbā.***

3. ***Vismaz viena piektdaļa Revīzijas padomes locekļu ir labuma guvēju valstspiederīgie ar nosacījumu, ka viņiem ir pierādīta augsta profesionālā kompetence un godaprāts un ka viņi nav personīgi vai profesionāli saistīti ar labuma guvēju iestādēm vai amatpersonām, kā arī nepārprotami neatkarīgi starptautiskie eksperti, kuriem ir pierādītas zināšanas par labuma guvēju ekonomiku un politisko sistēmu.***

4. ***Revīzijas padome savas funkcijas pilda pilnīgi objektīvi un darbojas saskaņā ar labāko piemērojamo starptautisko praksi un standartiem. Tā rīkojas, neskarot Komisijas, OLAF, Revīzijas palātas un — attiecīgā gadījumā — EPPO pilnvaras.***

5. *Revīzijas padome ieceļ neatkarīgu ārējo revidentu, kas sniedz ikgadēju ticamības deklarāciju par labuma guvēju iestāžu deklarācijām, kuras pievienotas maksājuma pieprasījumam. Tā arī apstiprina neatkarīgā ārējā revidenta gada darba plānu.*
6. *Revīzijas padome lemj par ieteikumiem Komisijai un labuma guvēju iestādēm attiecībā uz summām, kas jāatgūst, balstoties uz neatkarīga ārējā revidenta konstatēto, un informē par šiem ieteikumiem Komisiju un labuma guvēju iestādes.*
7. *Revīzijas padome nodrošina regulāru dialogu un sadarbību ar Eiropas Revīzijas palātu, kā arī ar Rietumbalkānu valstu augstākajām revīzijas iestādēm.*
8. *Pildot savus pienākumus, Revīzijas padome, tās locekļi un darbinieki nelūdz un nepieņem labuma guvēju valdību vai kādas iestādes, struktūras, biroja vai aģentūras norādījumus. Revīzijas padomes darbinieku atlasei, vadībai un budžetam piemēro stingras garantijas attiecībā uz neatkarību.*
9. *Revīzijas padome palīdz Komisijai apkarot Mehānisma ietvaros piešķirtā Savienības finansējuma nepareizu pārvaldību, jo īpaši krāpšanu, korupciju, interešu konfliktus un pārkāpumus, kas radušies saistībā ar visām summām, kuras izlietas Mehānisma mērķu sasniegšanai.*
10. *Šajā nolūkā Revīzijas padome regulāri ziņo Komisijai un attiecīgajām Eiropas Parlamenta un Padomes komitejām un nekavējoties nosūta Komisijai informāciju, kuru tā iegūst vai kura tai kļūst zināma, par visiem konstatētajiem gadījumiem vai nopietnām bažām attiecībā uz publiskā finansējuma nepareizu pārvaldību, kas radušās saistībā ar visām summām, kuras izlietas Mehānisma mērķu sasniegšanai, tostarp tā sniegumam. Saskaņā ar Regulas (ES) 2017/1939 4. panta 1. punktu Revīzijas padome ziņo EPPO par jebkuru noziedzīgu rīcību, kas varētu būt tās kompetencē. Turklāt Revīzijas padome pieņem labuma guvējiem adresētus ieteikumus visos gadījumos, kad pēc Revīzijas padomes uzskata labuma guvēju kompetentās iestādes nav veikušas pasākumus, lai novērstu, atklātu un izbeigtu krāpšanu, korupciju, interešu konfliktus un pārkāpumus, kas ietekmējuši vai nopietni draud ietekmēt Mehānisma ietvaros finansēto izdevumu pareizu finanšu pārvaldību, un visos gadījumos, kad Revīzijas padome ir konstatējusi nepilnības, kuras ietekmē labuma guvēju iestāžu ieviestās kontroles sistēmas struktūru un darbību. Labuma guvēji īsteno minētos ieteikumus vai sniedz pamatojumu, kāpēc tas nav izdarīts. Revīzijas padomes ziņojumus un sniegto informāciju nosūta arī OLAF un attiecīgā gadījumā EPPO, un tos var darīt zināmus attiecīgajām labuma guvēju iestādēm, jo īpaši, ja tām ir jāveic pasākumi, lai novērstu, atklātu un labotu krāpšanu, korupciju, interešu konfliktus un pārkāpumus, tostarp sniegumu, kā arī izmeklētu noziedzīgus nodarījumus, kas skar Savienības finanšu intereses, un sauktu pie atbildības par tiem.*
11. *Revīzijas padomei ir piekļuve informācijai, datubāzēm un reģistriem, kas vajadzīgi tās uzdevumu veikšanai. Pamatnolīgumā, kas minēts 9. pantā, paredz noteikumus un kārtību, kādā Revīzijas padome piekļūst attiecīgajai informācijai un kādā labuma guvēji sniedz Revīzijas padomei attiecīgo informāciju.*
12. *Revīzijas padome var palīdzēt Komisijai, lai atbalstītu labuma guvēju spēju veidošanas aktivitātēs cīņā pret publiskā finansējuma nepareizu pārvaldību.*
13. *Revīzijas padomes darbību finansē saskaņā ar 6. panta 2. punkta b) apakšpunktu, tai skaitā piešķir finansējumu ieceltajam neatkarīgajam ārējam revidentam.*

23. pants

Valstu iekšējo sistēmu un valstu revīzijas iestāžu loma

1. Attiecībā uz to Mehānisma finansējuma daļu, kas izmaksāta kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz labuma guvēju valsts budžetu, Komisija paļaujas uz pastāvošām un uzlabotām labuma guvēju iekšējās kontroles sistēmām, arī valstu revīzijas iestādēm un attiecīgā gadījumā katra labuma guvēja krāpšanas apkarošanas koordinācijas dienestu, kas izveidots Pirmspievienšanās palīdzības instrumenta ietvaros, **kā arī uz vietējo pilsonisko uzraudzību, ko veicina pārredzamības pasākumi saskaņā ar Savienības standartiem.**

Reformu programmās pirmajos to īstenošanas gados prioritāti piešķir reformām, kas saistītas ar sarunu 32. sadaļu, īpaši publisko finanšu pārvaldību un iekšējo kontroli, kā arī cīņu pret krāpšanu, un 23. un 24. sadaļu, īpaši tiesiskumu, korupciju un organizēto noziedzību, un 8. sadaļu, īpaši valsts atbalsta kontroli.

2. Labuma guvēji nekavējoties ziņo **Revīzijas padomei un** Komisijai par pārkāpumiem, arī krāpšanu, par kuriem ir saņemta primārā administratīvā vai tiesas konstatācija, un informē Komisiju par to, kā virzās ar šiem pārkāpumiem saistītais administratīvais vai tiesas process. Šādu ziņošanu veic elektroniski, izmantojot Komisijas izveidoto Pārkāpumu pārvaldības sistēmu.
3. Šā panta 2. punktā minētie subjekti uztur regulāru dialogu ar **Revīzijas padomi**, Eiropas Revīzijas palātu, *OLAF* un attiecīgā gadījumā *EPPO*.
4. Komisija var detalizēti pārbaudīt valsts budžeta izpildes sistēmas, pamatojoties uz riska novērtējumu un dialogu ar valsts revīzijas iestādēm, un **pēc apspriešanās ar Revīzijas padomi** sniegt ieteikumus par sistēmu uzlabojumiem.
5. Komisija var pieņemt labuma guvējam adresētus ieteikumus visos gadījumos, kad tā uzskata, ka kompetentās iestādes nav veikušas vajadzīgos pasākumus, lai novērstu, atklātu un labotu krāpšanu, korupciju, interešu konfliktus un pārkāpumus, kas ietekmējuši vai nopietni draud ietekmēt Mehānisma ietvaros finansēto izdevumu pareizu finanšu pārvaldību, un visos gadījumos, kad tā ir konstatējusi nepilnības, kuras ietekmē iestāžu ieviestās kontroles sistēmas struktūru un darbību. Attiecīgais labuma guvējs īsteno minētos ieteikumus vai sniedz pamatojumu, kāpēc nav to izdarījis.

V NODAĻA

Uzraudzība, ziņošana un izvērtēšana

24. pants

Uzraudzība un ziņošana

1. Komisija uzrauga Mehānisma īstenošanu un novērtē 3. pantā noteikto mērķu sasniegšanu. Īstenošanas uzraudzība ir vērsta uz darbībām, kas veiktas Mehānisma ietvaros, un ir samērīga ar šīm darbībām. 13. panta 2. punktā minētajiem rādītājiem vajadzētu Komisijai palīdzēt uzraudzīt Mehānismu.
2. **Pamatnolīgumā**, kas minēts 9. pantā, paredz noteikumus un kārtību, saskaņā ar ko labuma guvēji ziņo Komisijai šā panta 1. punkta nolūkā.

3. Komisija iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei gada ziņojumu par progresu, kas panākts šīs regulas mērķu sasniegšanā, *un 4. pantā minēto vispārīgo principu ievērošanu. Minētajā ziņojumā iekļauj novērtējumu par Mehānisma papildināmību un pievienoto vērtību, novērtējumu par sinerģiju un papildināmību starp šā Mehānisma ietvaros sniegto atbalstu un atbalstu saskaņā ar Regulu (ES) 2021/1529 attiecībā uz katru no šīs regulas 3. punktā minētajiem vispārīgajiem un konkrētajiem mērķiem, kā arī aprakstu par Komisijas noteikto kārtību un pasākumiem nolūkā izvairīties no dubultas finansēšanas, lai aizsargātu Savienības budžetu.*
4. Komisija 3. punktā minēto ziņojumu iesniedz komitejai, kas minēta 27. pantā.

24.a pants

Mehānisma rezultātu pārskats

1. *Komisija izveido Mehānisma rezultātu pārskatu (“rezultātu pārskats”), kurš atspoguļo labuma guvēju reformu programmu īstenošanas progresu attiecībā uz katru no 3. pantā minētajiem mērķiem. Rezultātu pārskats ir Mehānisma snieguma ziņošanas sistēma.*
2. *Komisija tiek pilnvarota pieņemt deleģēto aktu saskaņā ar 26. pantu, lai papildinātu šo regulu, nosakot detalizētus rezultātu pārskata elementus nolūkā atspoguļot Mehānisma īstenošanā gūto progresu, kā minēts šā panta 1.punktā.*
3. *Rezultātu pārskats sāk darboties līdz 2024. gada decembrim, un Komisija to pastāvīgi atjaunina, tiklīdz kļūst pieejama informācija par sniegumu un citi būtiski dokumenti, kas aprakstīti 24.a panta 4. punktā. Rezultātu pārskatu dara publiski pieejamu tīmekļa vietnē vai interneta portālā.*
4. *Rezultātu pārskatā iekļauj arī galvenos dokumentus, piemēram, reformu programmas, Komisijas novērtējumus par reformu programmām, no labuma guvējiem saņemtus maksājuma pieprasījumus, Komisijas novērtējumu par maksājuma nosacījumu izpildi, lēmumus par reformu programmām un lēmumus, ar kuriem atļauj līdzekļu izmaksāšanu.*
5. *Rezultātu pārskatā iekļauj arī informāciju par šā Mehānisma līdzekļu galasaņēmējiem.*

25. pants

Mehānisma izvērtēšana

1. Pēc 2027. gada 31. decembra, taču ne vēlāk kā līdz 2031. gada 31. decembrim Komisija veic regulas *ex post* izvērtēšanu, *kas izpaužas kā neatkarīgs ārējs novērtējums*. Minētajā *ex post* izvērtēšanā novērtē Savienības ieguldījumu šīs regulas mērķu sasniegšanā. *Komisija pienācīgi ņem vērā Eiropas Parlamenta vai Padomes priekšlikumus par neatkarīgo ārējo novērtējumu.*
2. Šajā *ex post* izvērtēšanā izmanto ESAO Attīstības palīdzības komitejas labas prakses principus, lai pārliecinātos, vai mērķi ir sasniegti, un formulētu ieteikumus turpmāko darbību uzlabošanai.

Komisija paziņo Eiropas Parlamentam, Padomei un dalībvalstīm šīs *ex post* izvērtēšanas konstatējumus un secinājumus, kas papildināti ar Komisijas apsvērumiem un turpmākiem pasākumiem. Pēc dalībvalstu *vai Eiropas Parlamenta* lūguma šo *ex post* izvērtēšanu var apspriest. Rezultātus izmanto turpmāku programmu un darbību

sagatavošanā un resursu piešķiršanā. Šo *ex post* izvērtējumu un turpmākos pasākumus dara publiski pieejamus.

Saskaņā ar šo regulu sniegtā Savienības finansējuma izvērtēšanas procesā Komisija pienācīgā apmērā iesaista visas attiecīgās ieinteresētās personas, ieskaitot labuma guvējus, sociālos partnerus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas **un reģionālās** un vietējās iestādes, un attiecīgā gadījumā var censties veikt kopīgus izvērtējumus ar dalībvalstīm un citiem partneriem, cieši iesaistot labuma guvējus.

VI NODAĻA

Nobeiguma noteikumi

26. pants

Deleģēšanas īstenošana

1. Pilnvaras pieņemt **13., 15., 16., 18., 19., 20., 21. un 24. punktā minētos** deleģētos aktus Komisijai piešķir, ievērojot šajā pantā izklāstītos nosacījumus.
2. Pilnvaras pieņemt 18. pantā minētos deleģētos aktus Komisijai piešķir uz **četrus gadu laikposmu no septiņpadsmit dienas pēc** šīs regulas spēkā stāšanās dienas. **Komisija sagatavo ziņojumu par pilnvaru deleģēšanu vēlākais deviņus mēnešus pirms četrus gadu laikposma beigām. Pilnvaru deleģēšana tiek automātiski pagarināta uz tāda paša ilguma laikposmiem, ja vien Eiropas Parlaments vai Padome neiebilst pret šādu pagarinājumu vēlākais trīs mēnešus pirms katra laikposma beigām.**
3. Eiropas Parlaments vai Padome jebkurā laikā var atsaukt 18. pantā minēto pilnvaru deleģēšanu. Ar lēmumu par atsaukšanu izbeidz tajā norādīto pilnvaru deleģēšanu. Lēmums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tā publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* vai vēlākā dienā, kas tajā norādīta. Tas neskar jau spēkā esošos deleģētos aktus.
4. Pirms deleģētā akta pieņemšanas Komisija apspriežas ar katras dalībvalsts ieceltajiem ekspertiem saskaņā ar principiem, kas noteikti 2016. gada 13. aprīļa Iestāžu nolīgumā par labāku likumdošanas procesu.
5. Tiklīdz Komisija pieņem deleģēto aktu, tā par to paziņo vienlaikus Eiropas Parlamentam un Padomei.
6. Saskaņā ar 18. pantu pieņemts deleģētais akts stājas spēkā tikai tad, ja **divos mēnešos** no dienas, kad minētais akts paziņots Eiropas Parlamentam un Padomei, ne Eiropas Parlaments, ne Padome nav izteikuši iebildumus vai ja pirms minētā laikposma beigām gan Eiropas Parlaments, gan Padome ir informējuši Komisiju par savu nodomu neizteikt iebildumus. Pēc Eiropas Parlamenta vai Padomes iniciatīvas šo laikposmu pagarina par **diviem mēnešiem**.

27. pants

Komiteju procedūra

1. Komisijai palīdz komiteja. Minētā komiteja ir komiteja Regulas (ES) Nr. 182/2011 nozīmē.
2. Ja ir atsauce uz šo punktu, piemēro Regulas (ES) Nr. 182/2011 5. pantu.

27.a pants
Parlamentārā uzraudzība

1. *Eiropas Parlaments un Komisija īsteno regulāru dialogu, lai nodrošinātu Mehānisma parlamentāro uzraudzību un kontroli. Minēto dialogu īsteno esošā IPA III īstenošanas jautājumiem veiktā augsta līmeņa ģeopolitiskā dialoga ietvaros, lai nodrošinātu abu instrumentu saskaņotību. Minētais dialogs nodrošina informācijas apmaiņu ar Eiropas Parlamentu par progresu Mehānisma un reformu programmu īstenošanā. Dialogs notiek vismaz trīs reizes gadā piemērotos īstenošanas cikla brīžos. Pirms katra dialoga Komisija Parlamentam iesniedz:*
 - a) *informāciju par progresu Mehānisma īstenošanā, jo īpaši reformu programmu un saistīto investīciju un reformu, kā arī pamatnolīgumu īstenošanā;*
 - b) *reformu programmas, Komisijas novērtējumu par tām un jebkādas reformu programmu grozījumus;*
 - c) *informāciju par attiecīgo atskaites punktu un mērķrādītāju izpildes statusu;*
 - d) *informāciju par maksājumu aizturēšanu un apturēšanu, kā arī līdzekļu samazināšanu un pārdali, cita starpā visus labuma devēju sniegtos komentārus un informāciju par korektīvajiem pasākumiem, ko tie veikuši, lai nodrošinātu atskaites punktu un mērķrādītāju apmierinošu izpildi;*
 - e) *novērtējumu par IPA III un Mehānisma papildināmību attiecībā uz katru pasākumu;*
 - f) *jaunāko detalizēto finanšu plānu un visus citus saistītos Mehānisma un IPA III dokumentus, lai nodrošinātu abu labuma guvējiem paredzēto instrumentu saskaņotu uzraudzību;*
 - g) *galvenos konstatējumus, kas izriet no šajā regulā noteiktajām uzraudzības darbībām, kā arī no 24. pantā minētā gada ziņojuma;*
 - h) *jebkādu citu attiecīgu informāciju un dokumentus saistībā ar Mehānisma īstenošanu.*
2. *Eiropas Parlaments rezolūcijās var paust savu viedokli par 1. punktā minētajiem jautājumiem.*
3. *Komisija ņem vērā visus elementus, kas izriet no regulārajā dialogā paustajiem viedokļiem, tai skaitā attiecīgās Eiropas Parlamenta rezolūcijas.*
4. *Dialogs var balsstīties uz 24.a pantā minēto rezultātu pārskatu.*

28. pants
Informācija, komunikācija un publicitāte

1. *Komisija un Eiropas Savienības delegācijas labuma guvējās valstīs iesaistās komunikācijas darbībās, lai nodrošinātu tā Savienības finansējuma redzamību, kas atvēlēts reformu programmās paredzētajam finansiālajam atbalstam, un šajā nolūkā cita starpā veic kopīgas komunikācijas darbības ar labuma guvējiem. Komisija nodrošina, ka saskaņā ar Mehānismu sniegtais atbalsts tiek paziņots un atzīts, izmantojot finansējuma paziņojumu. Mehānisma finansētajām darbībām piemēro ES ārējo darbību komunikācijas un pamanāmības rokasgrāmatā izklāstītās prasības.*

Komisija katram labuma guvējam pieņem norādījumus par pamanāmības un komunikācijas darbībām attiecībā uz Savienības finansētiem projektiem.

2. Savienības finansējuma saņēmēji, ***jo īpaši valdības un citas valsts iestādes, aktīvi un pārredzami*** atzīst finansējuma izcelsmi un nodrošina Savienības finansējuma redzamību, cita starpā attiecīgā gadījumā attēlojot Savienības emblēmu un atbilstīgu finansējuma paziņojumu ar tekstu “finansē Eiropas Savienība”, jo īpaši tad, kad tie reklamē darbības un to rezultātus, sniedzot dažādām auditorijām, arī medijiem un sabiedrībai, mērķorientētu informāciju, kas ir konsekventa, lietderīga un samērīga.
- 2.a Labuma guvēju turpmāka piekļuve Savienības finansējumam ir atkarīga no 2. punktā noteikto pamanāmības kritēriju izpildes.***
3. Komisija rīko informācijas un komunikācijas pasākumus saistībā ar Mehānismu, tā ietvaros īstenojamām darbībām un gūtajiem rezultātiem. Mehānismam piešķirtie finanšu resursi veicina arī Savienības politisko prioritāšu korporatīvo paziņošanu, ciktāl šīs prioritātes saistītas ar 3. pantā minētajiem mērķiem. ***Komisija īsteno pasākumus, lai stiprinātu stratēģisko komunikāciju un publisko diplomātiju nolūkā popularizēt Savienības vērtības un uzsvērt Savienības atbalsta pievienoto vērtību.***
- 3.a Informāciju, komunikāciju un publicitāti nodrošina pieejamā formātā saskaņā ar ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 9. pantu un Savienības saskaņotajiem tiesību aktiem, jo īpaši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2019/882¹.***

29. pants
Stāšanās spēkā

Šī regula stājas spēkā nākamajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Šī regula uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs.

Briselē,

Eiropas Parlamenta vārdā —
priekšsēdētāja

Padomes vārdā —
priekšsēdētājs

¹ ***Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/882 (2019. gada 17. aprīlis) par produktu un pakalpojumu piekļūstamības prasībām (OV L 151, 7.6.2019., 70. lpp.).***

PIELIKUMS

Kopējo resursu piešķiršanas metodika katram labuma guvējam

Piešķirumu katram labuma guvējam aprēķina saskaņā ar šādiem soļiem, pamatojoties uz pārskata gada datiem:

1. solis: nosaka iedzīvotāju skaita sadalījuma koeficientu, pamatojoties uz labuma guvēja iedzīvotāju skaita attiecību pret iedzīvotāju kopskaitu Rietumbalkānu reģionā;
2. solis: nosaka IKP sadalījuma koeficientu, pamatojoties uz attiecību starp Rietumbalkānu reģiona vidējo IKP uz vienu iedzīvotāju un attiecīgā labuma guvēja IKP uz vienu iedzīvotāju un dalot rezultātu ar sešu attiecību summu;
3. solis: nosaka IKP sadalījuma koeficientu, pamatojoties uz attiecību starp Rietumbalkānu reģiona vidējo IKP uz vienu iedzīvotāju un attiecīgā labuma guvēja IKP uz vienu iedzīvotāju un dalot rezultātu ar sešu attiecību summu;